

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL
YETERLİKLERİNİN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Akın Hamit ILIKAN**

İSTANBUL, 2007

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL
YETERLİKLERİNİN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Akın Hamit ILIKAN
Öğrenci No:
050712286

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Salih Zeki İMAMOĞLU

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. 26/09/2007

Aday: Akın Hamit ILIKAN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

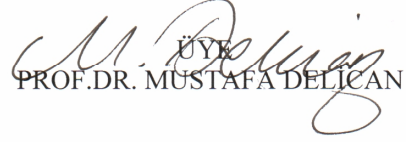
10/10/2007

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden **050712286** numaralı *Akın Hamit İlkan*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİLİKLERİNİN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ**" tezini, Yönetim Kurulumuzun 26.09.2007 tarih ve 2007/48 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. SALİH ZEKİ İMAMOĞLU

ÜYE
PROF.DR. MUSTAFA DELİCAN

ÜYE
PROF.DR. MEHMET FİKRET GEZGİN

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİNİN EĞİTİM ÜZERİNE ETKİSİ

Tezi Hazırlayan: Akın Hamit ILIKAN

Özet

Bu tez çalışmasında; öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisi öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleriyle ilgili karşılaştırmalı öğretmen ve öğrenciler için 5 seçenekli likert tipi ölçek kullanılarak anket düzenlenmiştir. Anket, kura yolu ile Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, tespit edilen 5 lisede, 110 öğretmen ve 362 öğrenciye uygulanmıştır.

Anket sonuçları SPSS 10 programından faydalanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada, mesleki yeterlik ve kişisel yeterliğin eğitim öğretim ortamına etkisi korelasyon ve regresyon analizi ile öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeteneklerinin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumu da t-testiyle incelenmiş ve sonucunda mesleki yeterlik ve kişisel yeterliğin eğitim öğretim ortamına etkisine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini karşılaştırılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda; öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliği arasında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, yani eğitimin etkinliğini büyük ölçüde bu iki faktörün belirlediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca; öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliği hakkında öğrencilere göre daha iyimser bir bakış açısına sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeterlik, Mesleki Yeterlik, Kişisel Yeterlik, Eğitim, Öğretmenlik Mesleği

THE EFFECTION OF TEACHERS' PROFESSIONS AND INDIVIDICAL QUALIFICATIONS ON TEACHING

Presented By: Akın Hamit ILIKAN

Abstract

In this study, the effection of teachers' professions and indivical qualifications on Teaching was indicated by students and teachers' view about the subject. For this result, survey with 5 choise Likert type was prepared for both students and teachers. This survey was applied in 5 Kocaeli High schools which are the state schools, 110 teachers and 362 students, by choosing way a making the others.

Survey results were analized by SPSS 10 programme. In this study, the effection of professions and indivical qualifications on teaching area was analized by regretion analize system, The differencies of teachers' professions and indivical qualifications according to demografic specifications were analized by t-test and variance analized. And these results were examined and mixed by students' view about the subject. So, The results of both sides were compared.

The result of the study is examined by the responsible people, There is a meaning full relation, which is $p < 0,01$ level, between teachers' profession and indivical qualifications, that is, It is understand that, these two factors effect mostly the teaching factor and their efficiencies.

Also, It is understand that there is positive relation between teachers' profession and indivical qualification and their teaching effection and also the teachers have more positive wiew than the students.

Key Words: Efficiency, Profession Efficiency, Invidical Efficiency, Education, Teacher's Occupational.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi	III
Şekiller Listesi.....	IV
Kısaltmalar.....	V
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

EĞİTİM KAVRAMI

1. EĞİTİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	4
1.1. Eğitim.....	4
1.2. Öğretim	6
1.3. Öğrenme	8
2. EĞİTİMİN AMACI VE ÖNEMİ	10
3. EĞİTİMDE ÖĞRETMENİN YERİ VE ÖNEMİ	11

II. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

1. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ.....	14
2. ÖĞRETMENİN ROLÜ	17
3. YETERLİK KAVRAMI.....	21
4. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE MESLEKİ YETERLİK KAVRAMI.....	22
4.1. Öğretmen Mesleki Yeterlik Boyutları.....	30
4.1.1. Alan Bilgisi Boyutu	31
4.1.2. Öğretime Hazırlık ve Planlama Boyutu	31
4.1.3. Öğretim İlke, Yöntem, Teknoloji ve Stratejilerinin Kullanım Boyutu	33
4.1.4. Sınıf Yönetimi Boyutu	35
4.1.5. Rehberlik Boyutu	36
4.1.6. Ölçme ve Değerlendirme Boyutu	37

4.2. Öğretmenlerin Kişisel Özellik ve Yetenekler Boyutu	38
4.2.1. Genel Kültür Bilgisi Boyutu.....	42
4.2.2. İletişim Becerileri Boyutu	44

III. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİNİN EĞİTİME OLAN ETKİSİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	46
2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	46
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ (METODOLOJİSİ).....	47
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	48
4.1. Öğretmen ve Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	48
4.1.1. Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	48
4.1.2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	54
4.2. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitim – Öğretim Ortamına İlişkin Bulgular	58
4.3. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Etkileri	61
4.4. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Değişimi	64
4.5. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Farklılaşma Durumu.....	68
SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA	74
ÖZGEÇMİŞ.....	78
EKLER.....	79
EK-1: ÖĞRETMEN ANKET SORULARI ÖRNEĞİ	79
EK-2 ÖĞRENCİ ANKET SORULARI ÖRNEĞİ.....	83
EK 3: İZİN BELGESİ	87
EK 4: ANKET UYGULAMASI İÇİN M.E.B. İZİN BELGESİ.....	88

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Korelasyon Tablosu.....	61
2. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Etkilerine İlişkin Regresyon Analizi	64
3. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu	65
4. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Okul Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu	65
5. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Statü Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu	66
6. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Lisans Üstü Eğitim Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu.....	66
7. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Meslek Bilgisi Kursu Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu.....	67
8. Öğrencilerin Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğine İlişkin Değerlendirmelerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu	67
9. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Farklılaşma Durumu	68
10. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Eğitimin Kapsamı.....	6
2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	49
3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullara Göre Dağılımları.....	50
4. Öğretmenlerin Statülerine Göre Dağılımları.....	51
5. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları.....	52
6. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimlerinin Alanlarına Göre Dağılımları	53
7. Öğretmenlerin Meslek Bilgisi Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımları	54
8. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	55
9. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımları	56
10. Öğrencilerin Okullarına Göre Dağılımları.....	57
11. Öğretmenlerin Mesleki Yeterlik Durumları.....	58
12. Öğretmenlerin Kişisel Yeterlik Durumları	59
13. Eğitim – Öğretim Ortamı	60

KISALTMALAR

a.g.k	Adı Geçen Kitap
M.E.B	Milli Eğitim Bakanlığı
EARGED	Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti

GİRİŞ

Eğitim, insanların yetişmesinde ve gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Toplumların gelişmesi eğitimleriyle ölçülürken, verilen eğitimin etkinliği ise; mesleki ve kişisel alanda gerekli yeterliliğe sahip öğretmenler tarafından sağlanmaktadır.

Öğretmenler bir ülkenin geleceği olan çocukların yetişmesinde önemli görev üstlenen eğitmenlerdir. Öğretmenlik, niteliği ve işlevi bakımından toplumun sosyal ve kültürel yönden gelişmelerinde etkisi son derece büyük, önemli bir meslektir. Öğretmen, öğrencilerine ve topluma kazandıracakı bilgi ve becerilerle, nitelikli insan gücü ihtiyacının karşılanmasına ve bunun sonucunda ülke kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Öğretmenlik mesleğinin kalitesinin arttırılması, öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra, bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür.

Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla güçlü bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevini ve bu görevin gerektirdiği özellikleri ve becerileri devamlı yenilemekle gerekli kılar. Bunun içindir ki, Millî Eğitim Bakanlığı'nın üniversitelerle iş birliği yaparak, öğretmen yeterlikleri üzerine yürüttüğü çalışmalar süreklilik arz etmektedir. Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine yönelik bir dizi çalışma yapılmış olup, bu kapsamda oldukça önemli birikimler sağlanmıştır. Öğretmen yeterlikleri konusu, Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında da projelendirilmiş olup, çalışmalar sürdürölmektedir.

Bu nedenle öğretmen yeterlikleri ülkelerin gündeminde olup, kişisel ve mesleki alanda yeterli öğretmen yetiştirmek için gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi programlar düzenlenmektedir.

Bu araştırmada, Kocaeli ilindeki liselerdeki öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisine dair öğretmen ve öğrenci görüşlerinin neler olduğu belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışma üç ana bölümde ele alınmıştır.

Birinci bölüm; “Eğitim Kavramı” başlığında olup, burada eğitim, öğretim ve öğrenme kavramları açıklanmış, eğitimin amacı ve önemi üzerinde durularak, eğitimde öğretmenin yeri ve önemi açıklanmıştır.

İkinci bölüm; “Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlik Yeterlikleri” başlığındadır. Burada öğretmenlik mesleği ve öğretmenin rolü, öğretmen yeterlikleri ve bir öğretilende bulunması gereken mesleki ve kişisel yeterlik boyutları açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm; “Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Olan Etkisi Üzerine Bir Uygulama” başlığındadır. Kocaeli’ndeki liselerde yapılan uygulamanın amacı, sınırlılıkları ve yöntemi açıklanmış, uygulama neticesinde çıkan sonuçların bulguları yorumlanmıştır.

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Konuyla ilgili literatür taranmış ve bu literatüre dayalı olarak araştırmacı ve danışmanı tarafından tespit edilerek hazırlanan anket, tekrar tekrar gözden geçirildikten ve Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı’ndan (EARGED) alınan anket uygulama izninden sonra, Kocaeli ilinden rasgele seçilen liselerde görev yapan öğretmenlere ve öğrencilere 2006–2007 öğretim yılında uygulanmış, elde edilen veriler yorumlanmıştır. Çalışmanın hazırlanmasında konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan faydalanılmıştır. Çalışmada, mesleki yeterlik ve kişisel yeterliğin eğitim öğretim ortamına etkisi korelasyon ve regresyon analiziyle, öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeteneklerinin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumu ise; t-testiyle incelenmiş ve sonucunda mesleki yeterlik ve kişisel yeterliğin eğitim öğretim ortamına etkisine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri karşılaştırılmıştır.

Bu araştırmada Kocaeli’ndeki liselerde görev yapan öğretmenlerin, öğretmenlik meslek bilgisi yeterliklerinin, kişisel yeterliklerinin saptanması, mevcut durumun ortaya konulması, bu yeterliklerin hangi alanda eksik olduğunun belirlenmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu araştırmada; öğretmenlerin, öğretmenlik meslek bilgisi yeterliklerinin eğitimde kalite açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma bulgularında retmenlerin, retmenlik meslek bilgisi yeterlik boyutlarına göre kendilerine olumlu, tamamen yeterli olduklarını belirtmişlerdir. rencilerin, retmenlerin retmenlik meslek bilgisi yeterliği hakkında cevapları bu yeterlik alanında eksik olması durumunda, retmenlerin meslek bilgisi eğitimine tabi tutulması, hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmaları gibi nerileri beraberinde getirecektir. renci değerlendirmeleri, retmenlerin performans değerlendirilmesinde kullanılmalıdır.

I. BÖLÜM

EĞİTİM KAVRAMI

1. EĞİTİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Eğitim kavramı; bütün öğrenimleri içine alan ve insanın hayatı boyunca devam eden öğrenme faaliyetini ifade etmektedir. Bu kavramın yanında kullanılan “öğretim”, “öğrenme” kavramları bazen birlikte anılmakta, bazen de bu kavramlar birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Eğitim kavramının tam olarak anlaşılması için bu kavramlara açıklık getirmek gerekir.

1.1. Eğitim

Eğitim kavramının çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Bunun nedeni eğitimin geniş bir alan olmasıdır.

Her insan sahip olduğu birçok yetenek ve ihtiyaçları ile dünyaya gelir. İhtiyaçlarının karşılanması ve yeteneklerini geliştirebilmesi için insanlar hayatları boyunca süren bir yetiştirme ve yetiştirilme süreci içine girerler. En geniş anlamı ile eğitim, bu yetiştirme yetiştirilme sürecini kapsayan bir kavramdır.¹ Yani eğitim, “bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir.”²

Eğitim sürecini birbirini izleyen ve birbiri üzerine biriken öğrenme ve öğretme olayları oluşturur. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri tutum ve değerler kazandırılır. Bunlar bireyin davranışlarında gözle görülebilir değişikliklere neden olur. Örneğin; okuma yazma öğrenen bir çocuk kitap, dergi okuyabilir ve okuması gözlenebilir.³ Bu nedenle eğitim bireyde davranış geliştirme sürecidir. Diğer bir deyişle eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişim olması beklenmektedir.⁴

¹ Toprakçı, E.,Eğitim Üzerine, Ankara, 2002, s.121.

² Fidan N. ve M.Erden, Eğitime Giriş, İstanbul, 2001, s.8.

³ Erden, M, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara, 2004, s.2.

⁴ Demirel, Ö., Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı, Ankara,2005,s.6.

Eğitim s¼recinde bireyin davranışları belli amaçlar doğrultusunda değiştirilir. Kuşkusuz değiştirilmek istenilen davranışların toplum tarafından istenen olumlu davranışlar olması gerekir. Buna istendik davranışlar da denir.

Bireyde davranış değişikliği, kendi yaşantıları yoluyla meydana gelir. Yaşantı, bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim sonucu bireyde kalan izler olarak tanımlanabilir. Her bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim farklı olduğu için geçirdikleri yaşantılar ve kazandıkları davranışlar birbirinden farklıdır. İnsan çevresiyle sürekli etkileşim kurmakla birlikte, bunların hepsi insanda iz bırakmayabilir. Örneğin; her gün gazetelerden, televizyonlardan çeşitli haberler okunup dinlendiği ve birçok film seyredildiği halde bunların büyük bir kısmı hatırlanmaz. Ya da bunlar bireyde bir davranış değişikliği meydana getirmez. Bunlardan ancak bireyi etkileyenler, üzerinde düşün¼lenenler, başkaları ile paylaşılanlar akılda kalır. Ancak eğitim s¼recinde bireyde istendik davranış değişikliği meydana getirmek üzere bilinçli, planlı ve kasıtlı bir biçimde öğrenme ortamı düzenlenir. Mümk¼n olduğunca da bireylerin bu çevre ile etkileşime girmesi ve ortak bir yaşantı geçirmesi sağlanmaya çalışılır.

Bu bilgiler ışığında eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı ve istendik değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanabilir.⁵

Eğitim tanımlarına bakıldığında üç temel özelliğinin olduğu gör¼lmektedir.⁶

1. Eğitim bir süreçtir. Üstelik bu süreç zaman ve kapsam bakımlarından geniş ve karmaşıktır.
2. Eğitim s¼recinde bireyde davranış değişikliği meydana gelmektedir. Davranış organizmanın hareketidir. Davranış, davranış psikologlarına göre, organizmanın etkiye karşı gösterdiği tepki ya da tepkiye karşı gösterdiği etkidir. Eğitim açısından davranışın gözlenebilir, ölçülebilir ve istenilir olması gerekmektedir.
3. Davranış değişikliği bireyin yaşantıları sonucu meydana gelir.

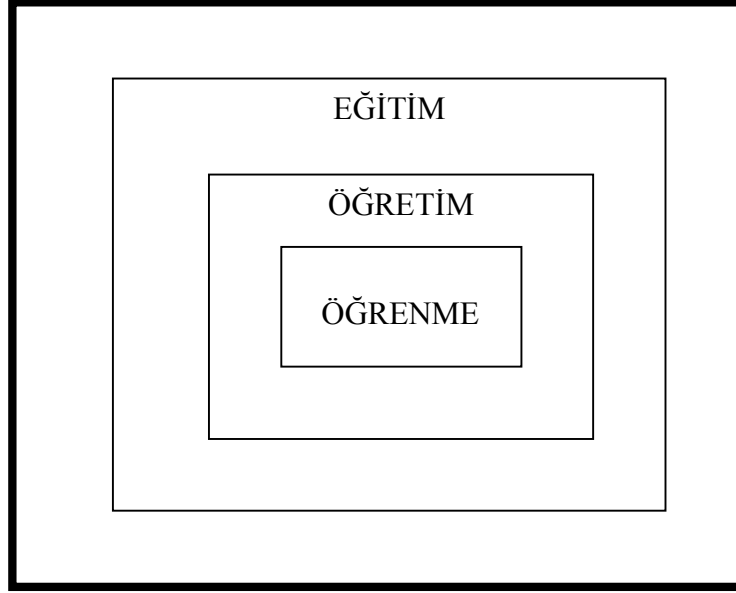
---

⁵ Erden,a.g.k.,s.2-3.

⁶ Gürkan,T., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eskişehir, 2000, s.5.

Eğitim s¼reci, ¼đretim ve ¼đrenme s¼reçlerini içine almakta olup, onlardan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. ¼nk¼ eğitim s¼reci boyunca, ¼đretme-¼đrenme etkinliklerine başvurularak, bireyin istenilen davranışları kazanmasına çalışılmaktadır.

Şekil 1: Eğitimin Kapsamı

Kaynak: Binbaşioğlu, C., ¼đrenme Psikolojisi, Ankara, 1991,s.7

Şekil 1'den de gör¼ld¼đ¼ üzere eğitim en geniş, ¼đretim onun içinde yer alan daha dar, ¼đrenme ise ikisinin de içinde yer alan en dar kapsamlı bir s¼reçtir.⁷ Şekil 1 bu durumu açık olarak göstermektedir.

1.2. ¼đretim

Eğitim kavramı pek çok eğitimbilimci tarafından hemen hemen aynı biçimde tanımlanırken, bu kavramın yanında kullanılan ve çođ¼ zaman eğitimle karıştırılan "¼đretim" kavramı için birbiriyle çelişmeyen ancak farklı noktaların vurgulandığı tanımlar yapılmaktadır.

En genel anlamda ¼đretim; ¼đrencilerde ¼đrenmeyi gerçekleştirecek y¼ntem ve etkinlikler olarak tanımlanmaktadır.⁸

⁷ ¼nder,N.K., ¼đretimde Program İlke ve Y¼ntemler, İstanbul, 1993,s.42.

⁸ Ornstein, A. C. Teaching: Theory into Practice, Boston, 1995,s.64.

Daha kapsamlı bir tanımda öğretim, “öğretmenlik yetişimi olan kişilerin öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmak ve onların fiziki ve zihinsel gelişimlerini göz önüne alarak yaşam koşullarına kolayca uyum sağlayabilmelerini sağlamak için yaptıkları etkinliklerdir.”⁹

Diğer bir tanımda ise öğretim, “öğrenci gelişimini amaçlayan ve öğrenmenin başlaması, sürdürülmesi ve gerçekleştirilmesi için düzenlenen planlı etkinliklerden oluşan bir süreç”¹⁰ olarak ele alınmaktadır.

Eğitim ve öğretim kavramları arasındaki farklılık ise; öğretim, bireyin yaşam boyu süren eğitiminin, okulda, planlı ve programlı olarak yürütülen bölümü olarak açıklanmaktadır.¹¹

Bu görüşlere dayalı olarak “öğretim” bir eğitim kurumunda belirli bir program çerçevesinde planlı olarak yapılan öğretme-öğrenme etkinliklerinin bütünü olarak tanımlanabilir.

Öğretim sürecinde yapılacak etkinliklerin tümü planlanır ve bu plan çerçevesinde yürütülür. Öğretim etkinlikleri planlanırken, önce toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçları ve beklentileri analiz edilir ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak öğretim hedefleri belirlenir. Hedefler belirlendikten sonra öğrencilerin bu hedeflere ulaşmasını sağlayacak, öğrencinin ve öğretmenin özelliklerine uygun öğretim yöntemleri, teknikleri, araç ve gereçleri seçilir.

Öğretim etkinlikleri uygulandıktan sonra, değerlendirme süreci ile öğrencilerin hedeflere ulaşma derecesi tespit edilir. Öğrenciler hedeflere ulaşmaya kadar öğretim etkinlikleri sürdürülür.¹²

---

⁹ Hesapçıoğlu, M., Öğretim İlke ve Yöntemleri: Eğitim Programları ve Öğretim, İstanbul, 1994, s.3.

¹⁰ Ün-Açıkğöz, K., Etkili Öğrenme ve Öğretme, İzmir, 2000, s.4.

¹¹ Gürkan, T. ve diğerleri, Eğitim Bilimine Giriş, İstanbul, 1998, s.10

¹² Erden, a.g.k., s.4-5.

1.3. Öğrenme

Öğrenmeden söz etmek için davranış değişikliğinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre öğrenme, yaşantılar aracılığıyla davranış değiştirme olarak tanımlanabilir. Her davranış değişikliği olumlu değildir. İstenmedik davranışlar da edinilebilir. Örneğin kumar oynamayı, hırsızlık yapmayı öğrenme gibi. Her davranış değişikliğine öğrenme denemez. Öğrenmenin olabilmesi için davranış değişikliği az ya da çok kalıcılık göstermelidir. Örneğin trafik sınavından bir gece önce ezberlenen sorular, hemen sınavdan sonra unutuluyorsa öğrenilmiş sayılmazlar. Bu nedenle;¹³

- Öğrenme iyi ya da kötü nitelikte olan davranış değişikliğidir.
- Öğrenme yaşantılarla ve uygulamalarla oluşur.
- Oluşan davranış değişikliği kalıcıdır.

Öğrenmeyi, bütün bu açıklamaların ortaya koyduğu noktaları da dikkate alarak, kısaca, şöyle tanımlayabiliriz: Öğrenme yeni karşılaşılan durum olay ve uyarıcıların tesiriyle yeni bilgi ve davranışların kazanılması ya da var olanların geliştirilmesi, kısmen veya tamamen değiştirilmesidir.

Öğrenme süreci sonunda bireyde davranış değişikliği meydana gelmesi beklenir. Örneğin; okuma yazma bilmeyen bir kişi, kısa süreli bir kursta, okuma yazmayı gerçekten öğrenmiş ise, o artık eskisinden farklı davranır. Gazetesini kendisi okur. Mektubunu kendisi yazar. Okuma yazma konusunda başkasına bağımlı olmaktan kurtulur. Okuyarak öğrenebilme özgürlüğüne sahip bir kişi olarak kendi kendini yetiştirebilir. Bu yönden kendine olan güveni artar. Kısaca davranışları olumlu yönde farklılaşır.

Bireyin çevresi ile etkileşim kurması, çevresindeki uyarıcıları duyu organları yardımıyla alarak onlara bir tepkide bulunmasıdır. Etkileşim birey ile çevresi arasında kurulan iki yönlü ilişkidir. Etkileşimde etkiye bir tepkinin bulunması gerekir. Birey; yanından geçtiği bir çiçeğin kokusunu alarak güzel koktuğunu düşünürse, gazetede

---

¹³ Büyükkaragöz S. ve C. Çivi, Genel Öğretim Metodları, İstanbul, 1997, s.15

okuduğu deprem haberine üzülrse, bir kimseyle herhangi bir konu üzerinde tartırsa etkileşim gözlenebilir ya da gözlenemez. Örneğın sınıfta öğretmen tarafından sunulan uyarıcılarla etkileşimde bulunuluyor demektir. Ancak bu etkileşim dışardan gözlenemez. Öğrenci öğretmene konu ile ilgili bir soru yöneltirse, etkileşim gözlenebilir hale gelir.

Birey; nesnelere elleyerek, koklayarak, gözleyerek ayrıca konuşarak, kitap okuyarak, televizyon seyrederek çevresiyle etkileşim kurmaktadır. Ancak bu etkileşimlerin bazıları bireyde hiçbir iz bırakmazken (kısa sürede unutulurken), bazıları kalıcı izli olur. Kişinin çevresi ile kurduğu etkileşim sonucu bireyde meydana gelen kalıcı izler öğrenmeyi oluşturur. Öğrenme genellikle kendiliğinden veya yönlendirilmiş olmak üzere iki türlü meydana gelmektedir. Bireyin kendi kendine yaptığı bir eylem ya da yaşantı sonucu meydana gelen davranış değışiklikleri öğrenme olarak kabul edilebilir. Bireyin günlük yaşantısında gösterdiği davranışların büyük bir kısmı kendiliğinden öğrenmenin ürünleridir. Kendiliğinden öğrenme kasıtlı ya da kasıtsız olabilir.

Bireyin kendiliğinden gerçekleştirdiğı öğrenmeler şunlardır:¹⁴

- **Algılama yoluyla öğrenme:** Bireyin dış dünyadaki nesnelere hakkında duyu organları yoluyla edindiğı mesajların beyinde yorumlanması ve anlam kazandırılması sonucunda gerçekleştirilir. Ancak, bu mesajların anlamları bireylerin bilgiyi algılamalarına bağılı olarak her birey için farklı olabilir.
- **Gözlem ve taklit yoluyla öğrenme:** Bireyin çevresinde gelişen bir olayı veya davranışı gözlemesi ve onu olduğu gibi taklit etmesi ile oluşur.
- **Model alma yoluyla öğrenme:** Bireyin kendi çevresinde değer bulan bir tutumu veya davranışı örnek alarak sergilemesi söz konusudur.

Yönlendirilmiş öğrenmede ise; öğrenmeyi sağlayacak ortamı yaratan bir başka kişi ya da aracın varlığı söz konusudur. Yönlendirilmiş öğrenme, öğretme etkinliklerinin sonucunda meydana gelir. Öğrenme, öğreten kişi ya da aracın yardımıyla gerçekleşir. Sınıf içindeki öğrenmeler, yönlendirilmiş öğrenmeye örnek verilebilir.

---

¹⁴ Fidan ve Erden a.g.k.,s.10-11

Ne şekilde olursa olsun öğrenme süreci insan yaşadıkça devam eder. Bir diğer ifade ile öğrenme faaliyeti, okuma, ezberleme, seyretme, resim çizme, duvar yapma, vs. gibi sonsuz denecek kadar geniş ve değişik formlar şeklinde gerçekleşir ve devam eder.¹⁵

2. EĞİTİMİN AMACI VE ÖNEMİ

Eğitimin temel amacı, insanın kendi yaşantısı yoluyla davranışlarında olumlu gelişmeler meydana getirmektir.¹⁶ Birey eğitim yoluyla toplumun değerlerini, davranış biçimlerini, toplumun kendisine sunduğu olanakları ve bundan yararlanma yollarını, kendi kendine hayatını devam ettirme becerisini öğrenir. Çevresindeki doğal olayları tanır.

Görüldüğü gibi, insanı insan yapan özellikler eğitim yoluyla kazanılır. Bu nedenle insanlar var olduğundan bu yana eğitim vardır. Ancak ilkel toplumlarda eğitim daha çok aile ve toplum içinde sağlanırken, bilim ve teknolojinin gelişmesi sonucu aile, çocuğunun eğitimi işlevini yerine getirmede yetersiz kalmış ve eğitim kurumları olan okullar açılmıştır.¹⁷

Eğitimin amaçlarını ortaya koyan kaynaklar incelendiğinde, eğitimin bireysel olduğu kadar sosyal bir etkinlik olduğu anlaşılır. Buradan hareketle; eğitimin bireysel ve toplumsal olmak üzere iki amacının olduğu kabul edilir.

Bireye sağlıklı öğrenme, araştırma, sağlıklı yaşama, iletişim kurma yeterliği kazandırmayı ve kişiliğini geliştirmeyi¹⁸ esas alan eğitimin bireysel amacı ile ferdin içinde bulunduğu toplumun kültürünü aktarmak, milli, manevi ve ahlaki değerlerin devamlılığını sağlayarak, sosyal ve ekonomik büyümeyi gerçekleştiren bireyler

---

¹⁵ Tozlu,N., Eğitim Felsefesi, Ankara, 2003, s. 116

¹⁶ Yaşar,Ş., “Öğrenme ve Öğrenme Sürecinin Kuramsal Temelleri” Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Eskişehir, 2005, s.60

¹⁷ Erden,a.g.k.,s.7

¹⁸ Uras,M., “Eğitimin Toplumsal Temelleri”, Eğitim Üzerine, Ankara, 2002, s.215.

yetiřtirmeyi¹⁹ esas alan eğitim toplumsal amacını yerine getirme görevi büyük ölçüde okula devredilmiştir.

Eğitim insanların, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlıklı, topluma etkin bir biçimde uyan ve toplumu daha ileriye götüren kişiler olmasına katkıda bulunmaktadır.

Belirli amaçlar doğrultusunda yetiştirilerek eğitim gören insanlar olgunlaşmakta, kişiliklerini kazanmakta, toplumun sağlıklı bir parçası ve mutlu bir üyesi olarak topluma yararlı bireyler haline gelmektedirler.²⁰ Eğitim, bireylerin gelişimine katkıda bulunduğu gibi, toplumsal refahı ve insanlar arasındaki eşitliği arttırıcı bir rol oynayan, ekonomik büyümenin temelinde yatan güçlü bir etkidir. Ayrıca, demokratik ve dinamik toplumların oluşmasında etken olan eğitim; bilgiyi uygulamak ve yaymak için de anahtardır.²¹

Günümüzde eğitim, hem bireyin, hem de toplumun gelişmesi açasından büyük önem taşımaktadır. Birey, eğitim yoluyla toplumun kültürel özelliklerini öğrenip bir meslek kazanarak yaşamını devam ettirme yollarını öğrenmektedir. İyi eğitim gören bireyler ise topluma, toplumdaki değişimlere daha kolay uyum sağlamakta, karşılaştığı problemlerle daha kolay başa çıkabilmektedir.

Toplumlar da eğitim görmüş bireyler sayesinde bilim ve teknoloji alanında daha hızlı ilerlemekte ve toplumun refah seviyesi yükselmektedir. Eğitim, ayrıca toplumların yönetim biçimlerini de etkilemektedir. İyi eğitim görmüş bir toplumda demokrasi daha iyi işlemekte, insanlar daha iyi yöneticiler seçebilmektedirler.²²

3. EĞİTİMDE ÖĞRETMENİN YERİ VE ÖNEMİ

Kapsamının geniş ve dinamik, teorik temellerinin farklı olması ve genellikle amaçlardan hareket edilmesi nedeniyle²³ bugüne kadar eğitimin herkesçe kabul edilen genel geçer bir tanımı yapılamamıştır. “En basit anlamıyla başkalarının öğrenmelerine

¹⁹ <http://yasemin.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html/88.html> (15.08.2007)

²⁰ Kùlahoglu, ř. Ö., “Eğitimin Psikolojik Temelleri”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, 2002, s.80

²¹ World Bank, Achieving Universal Primary Education by 2015. Washington, 2003, s.26

²² Erden, a.g.k., s.7

²³ Kızıloluk H., “Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, 2002, s.5,6

yardım etmek”²⁴ olarak tanımlanabilen eğitimin en yaygın tanımı: “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci”²⁵ şeklindedir.

Bu tanım esas alındığında eğitimin sadece bireysel etkinlik olduğu düşünülebilir. Hâlbuki eğitim, ifade edildiği üzere bir iletişim ve etkileşim ürünüdür, iletişimi sağlayan ve organize eden ise, öğretmendir.

Bireylerde amaçlı, istendik davranışların meydana getirilmesi, hedefleri net ve bilimsel olarak ortaya konmuş bir eğitim sistemi ile mümkündür.”²⁶ Eğitim sisteminin iyi işlemesi ve sistem aracılığıyla istenilen özelliklerde bireylerin yetiştirilmesi, öncelikle öğretmenlere ve onların niteliklerine bağlıdır.²⁷ Çünkü öğretmen, hem eğitim politikasının esaslarını uygulamaya koyan, hem de uygulama sonuçlarıyla eğitim politikasına yön veren en önemli eğitim unsurudur. 22.03.1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun’un 12. maddesinde “Maarif hizmetlerinde asil olan muallimlik” hükmü, öğretmenin eğitim sistemi içindeki yeri ve önemini gösteren hukuki dayanaktır.

Günümüzde eğitim-öğretim faaliyetleri okullarda gerçekleştirilmektedir. Okullar öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerinin geliştirilmesine ve milli kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasına yardımcı olan kuruluşlardır. Bu anlamda bir milletin geleceği, okullara ve okullarda verilen eğitime; okulların ve eğitimin geleceği ise, öğretmenlere bağlıdır.

Eskiden olduğu gibi, günümüzde de okul denilince ilk olarak akla öğretmen gelir. Çünkü bir okulun başarı ve verimliliği, geniş ölçüde öğretmenin yeteneği ve mesleki gücüne bağlıdır.²⁸

Okullarda eğitim hizmetlerinin yürütülmesine yardım eden hizmetliler, memurlar ve teknik elemanlar, kurumların ayrılmaz parçalarıdır. Fakat bu personel,

---

²⁴ Küçükahmet,L.,Öğretim İlke ve Yöntemleri,Ankara, 1995, s.2.

²⁵ Ertürk, S.,Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, 1979, s.12.

²⁶ Kızılloluk, a.g.k.,s.16.

²⁷ Özer,B., Öğretmen Davranışlarının Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla Kazandırılması, Eskişehir,1993,s.1.

²⁸ Karaçam,A., Başarılı Öğretmenin Portresi, İstanbul, 2003, s.63.

öğretmenin yanında ikinci planda kalmaktadır. Çünkü her kademedeki okulların etkinliklerinde öğretmen, temel unsurdur.²⁹ Okulun bina, yerleşim, personel gibi fizikî olanakları ve okuldaki demokratik ortamı yaratan insan ilişkileri ile öğrencilerin beklenen başarıyı göstermeleri ve istenilen amaçlara ulaşmaları için gerekli olan uygun eğitim ortamlarının oluşturulması, büyük ölçüde öğretmenlerin yeteneklerine, tutum ve davranışlarına bağlıdır. Yani, “Bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir.”³⁰

Öğretmen, öğrenci ve eğitim programı olmak üzere eğitimin üç temel unsurunun bulunduğu görüşü, yaygın kabul görmesine karşın,³¹ bu konuda farklı görüşler de mevcuttur.³² Kendisini oluşturan unsurlar nasıl sınıflandırılırsa sınıflandırılısın, karmaşık ve dinamik bir yapıya sahip olan eğitimin başarısı, bu öğelerin nitelikleri ile aralarındaki sağlıklı ve dengeli biçimde oluşturulacak işlevsel bütünlüğe bağlıdır.

Öğretmen, eğitim öğeleri arasında da temel öge olarak kabul edilir.³³ Zira eğitime ruh ve anlam veren öge olması hasebiyle eğitim üzerindeki etkinliği diğer öğelerden daha fazladır.³⁴

---

²⁹ Öner, S., “Eğitimin Temeli Öğretmen”, Milli Eğitim, S.69, (Temmuz-Ağustos- Eylül), Ankara, 1986, s.26.

³⁰ Yılman, M., Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri, İstanbul, 1992, s.50

³¹ Arslan, M., “İlköğretim Öğretmenlerini Yetiştirilmesi”, Öğretmenlik Mesleği, Türkiye, Almanya ve Kıbrıs’ta Öğretmen Yetiştirme, Ankara, 2000, s.97.

³² Yılman, a.g.k.,s.55

³³ Arslan, a.g.k.,s.97,98.

³⁴ Oktar, İ. ve S. Bulduk, “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Öğretmenlik Davranışlarının Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim, S.142, (Nisan, Mayıs, Haziran), Ankara, 1998,s.66

II. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

1. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

Öğretmenlik, 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu'nun 43. maddesinde “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmıştır. Öyleyse, öğretmenlik sadece alan bilgisine ve genel kültüre sahip ama çocuk ve ergen psikolojisinden yararlanamayan, çocuk ve ergenin dilinden anlamayan, onlarla sağlıklı iletişim kurup sürdürme becerisine sahip olmayan, vereceği dersin özel öğretim teknik ve yöntemlerini kullanma bilgi ve becerisine sahip olmayan kimselerin yapabileceği bir iş değildir. Bir ressamı resim öğretmeninden, bir matematikçiyi matematik öğretmeninden, bir tarihçiyi tarih öğretmeninden ayıran bu öğretmenlik nitelikleridir.¹

Öğretmenlik mesleği bütün meslekler içerisinde en önemlisi ve en eski olanıdır. Çünkü öğrenme ve öğretme işi ilk insandan günümüze kadar devam eden bir süreçtir. İnsanlık var olduğu müddetçe de bu süreç devam edecektir. Bunun için ilk ve en büyük meslek öğretmenliktir.²

Öğretmen, öğrenme aracıdır; sınav yapan, disiplini sağlayan, orta sınıf ahlakının savunucusu ve vekilidir. Öğretmen güvenilir kişidir, yedek velidir, öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcıdır. Bunlar öğretmene daha çok mesleği ile ilgili olarak verilen imgelerdir. Öğretmenin değerlendirilmesinde bilgi, kişilik, çevreye uyum, çevre kalkınmasına katılma, halkla ilişkiler gibi ölçütler de kullanılmaktadır. Bir ülkenin geleceğinin mimarı, öğretmenlerdir. Mühendisini, doktorunu, avukatını, öğretmenini, askerini, polisini, şoförünü, kısacası toplumun her kesiminde hizmet veren insan gücünü

---

¹ Eğitimsen, Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Sempozyumu, Ankara, 2003, s.61

² Ertuğrul,H. Öğretmenin Başarı Klavuzu, İstanbul 2005, s.14,

yetiştirenler hep öğretmenlerdir. Ülkelerin kaderlerinde öğretmenler çok önemli roller oynamaktadır.³

Eğitim, toplumsal bir sistem olarak ele alındığında, bu sistemin başlıca öğelerini ya da girdilerini, öğrenciler, öğretmenler, eğitim programı, yöneticiler, eğitim uzmanları, eğitim teknolojisi, fiziksel ve finansal kaynaklar oluşturmaktadır. Bunlar içinde öğretmen, en temel öğedir. Eğitimin niteliği ve kalitesi de büyük ölçüde öğretmenlerin niteliği ile doğru orantılıdır. Bu bakımdan eğitim sistemi içinde görev alacak öğretmenlerin, gerek hizmet öncesinde, gerekse hizmet içinde, iyi bir biçimde yetiştirilmeleri, üretilecek eğitim hizmetlerinin kalitesi yönünden önem taşımaktadır.

Günümüzde öğretmenlik, özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir meslek olarak kabul edilmektedir. Statü ve saygınlığı, ülke ve kültürle göre değişmekle birlikte öğretmenlik, doğrudan insanla ilgili bir meslek olması yönüyle, öteden beri sadece bir kazanç kapısı olarak değil, aynı zamanda kutsal bir meslek olarak görülmüştür. Türk eğitim tarihinde de bilge kişilerin ve öğretmenlerin hep saygın bir yeri olmuş, “öğretmen” denince yaygın bir biçimde toplumda davranış modeli bir insan anlaşılmıştır. Öğretmen hakkında söylenmiş bazı özdeyiş ve atasözlerinde de ona verilen değer açıkça görülmektedir. Kısaca öğretmen, insan davranışının mimarı, insan mühendisi, insanın kişiliğini biçimlendiren bir sanatkâr olarak tanımlanmaktadır.⁴

Öğretmenlik mesleği bu şekilde tanımlanırken, Türkiye’de öğretmenliğin ve öğretmen yetiştirmenin temel esasları TC Anayasası Milli Eğitimle ilgili yasalar, Kalkınma Planlarında ve Hükümet Programlarında belirlenen esaslar ile Milli Eğitim Şûralarında alınan kararlarla belirlenmiştir. Bu bağlamda, 1962 anayasası öğretmenlerin “Türk insanının maddi ve manevi yönünü geliştirecek şekilde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, din ve mezhep ayrılığı yapmadan, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına uygun olarak eğitim ve öğretim yapan kişiler” olması gerektiğini hükme bağlamıştır. 1982 anayasasında ise bu hüküm öğretmenlerin “1) Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre öğretim ve eğitim yapan, 2) Türkçeyi düzgün

---

³ Erden, a.g.k., s.2-3.

⁴ Şişman, M. ve M.B. Acat, “Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi,” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1, s.236.

konuşan ve yazan bu yönde öğrencilerini yetiştiren, 3) Araştırma ve inceleme yapmayı alışkanlık haline getirmiş, anayasa ve kanunlara sadık kalarak görev yapan kişiler olmalıdır” şeklinde değiştirilmiştir. Bu hüküm ile öğretmenlerin, Atatürk ilkeleri, Anayasa ve yasalara bağlı olmaları gerektiğine vurgu yapılmıştır.⁵

Öğretmen kalitesi ve öğretmenliğe verilen değer ve önem milletlerin gelişmişlik seviyesiyle doğrudan ilişkilidir. “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir” sözüyle Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk eğitime verdiği önemi her fırsatta dile getirmiştir. Birçok konuşmasında öğretmenlerin milletler için önemini anlatmıştır. Kurtuluş savaşından sonra ülkenin ilmî anlamda kurtuluşu için öğretmen ordusunun önemine dikkat çekmiştir.

Japon eğitim felsefesini oluşturan şu sözler toplumlar için öğretmenlik mesleğinin ne denli önemli ve değerli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır: “Yetiştirdiği her insanı yeniden kullanabilen toplum, akılcı, uygar, ileri bir toplumdur. Ancak, yetişkin insanların en iyilerini öğretmenlik mesleğine seçebilen toplum en güçlü toplumdur.” Toplumun güçlü olması bireyin güçlü olmasıyla orantılıdır. Bireyin güçlü olması ise onun bireysel yeteneklerini kullanabilen, bağımsız karar verebilen, kişiliğini bulmuş, başkalarına bağımlı olmadan yaşayabilen bir kişi olarak yetiştirilmesi ile sağlanabilmektedir. “Eğitim alanında da amaç, kişinin eleştirel güçlerinin gelişimine destek olmak ve kişiliğinin yaratıcı açılımlarına ortam sunabilmektir. Başka bir deyişle, idare edilmeye ve başkalarının çıkarı, keyfi adına etkilenimlerinin sömürülmesine karşı dirençli, özgür bir insan yetiştirmektir.” Bu yetiştirme sürecinin temel unsuru ise öğretmendir.⁶

Hızla gelişen çağımızda, değişim kaçınılmaz bir gerçektir. Ülke kalkınmasında en önemli sosyal rolü üstlenen öğretmenlerin, kendilerini sürekli yenilemeleri, çağın gerisinde kalmamaları gerekir. İşte bu yüzden öğretmenlik hiç bitmeyen bir öğrenciliktir.

---

⁵ Üredi, L., “İlköğretim I. ve II. Kademe Öğretmenlerinin Öğretim Stili Tercihlerine Göre Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algılarının İncelenmesi” (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006,s. 70,71.

⁶ Özkan,R., “Öğretmen Yeterlikleri Üzerine Bazı Düşünceler”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Aralık 2004 , Yıl : 5, Sayı : 58

Atatürk, “Ben her şeyden önce öğretmenim.” diyerek, tüm unvanların ötesine taşıdığı öğretmenlik mesleğinin değerini ve kutsallığını vurgulamıştır. Her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da Türk ulusunun sosyal karakterine uygun reformlar gerçekleştiren Başöğretmen, bu girişimleriyle, pozitif bilimlerle donanmış, millî, manevî, kültürel değerlerimize saygılı, yüksek karakterli insanlar yetiştirmeyi amaçlamıştır.⁷

Öğretmenler ve öğretmen adayları da mesleklerine gereken değeri ve önemi vererek, mesleklerinin gereklerini yerine getirmeye çalışmalıdırlar. Çünkü geleceğimiz olan yeni nesillerin yetişmesi; toplum tarafından değer verilen, mesleğine gereken önem ve değeri gösteren nitelikli öğretmenler sayesinde gerçekleşebilecektir.

2. ÖĞRETMENİN ROLÜ

Rol, toplumda belirli bir statüde bulunan bir bireyden göstermesi beklenen davranışlar seti olarak tanımlanmaktadır.⁸ Öğretmenlik, meslek alanları içinde kendisinden en çok görev ve rol üstlenmesi beklenen meslektir. Hiçbir meslek mensubu, bu denli önemli görevi (rolü) üstlenmiş değildir. Öğretmenlikten beklenen rollerin gelecekte azalması değil, artarak değişmesi beklenilmelidir. Zaman zaman teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânların, öğretmenin yerini alacağına dair düşünceler var olsa da, öğrenme-öğretme işinin mekanik bir süreç olmadığı, öğretmenle öğrenci arasındaki duygusal iletişimin öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği çok iyi bilinen bir gerçektir. Teknolojinin kullanımı öğrenme-öğretme sürecine kolaylaştırıcı boyutlar katsa da, öğretmenlik fonksiyonu her zaman önemini sürdürecektir. Günümüz öğretmeni, rolünün değişen özelliklerine göre uyum sağlamak zorundadır. Çağın gerisinde kalmamak için büyük çaba sarf etmek zorunda olan öğretmenin rolündeki başlıca değişiklik, öğrencisinin onun yegâne bilgi kaynağı olmadığının farkına varması ile ortaya çıkmaktadır. Bunun için farklı kaynaklarını kullanarak kendi bilgisini sürekli geliştirmek durumundadır. Öğretmen, gelişen ve yenilenen bilgisini uygun öğrenme ortamları yaratıp, farklı öğretim yöntemlerini kullanarak öğrencileri ve meslektaşları ile paylaşabilmelidir. Toplumun ve öğrencilerin farklı ve değişen ihtiyaçlarına uyum

⁷ <http://www.tavas.gov.tr/anablok/cikanlar/muzumlu/ogretgunu.htm> (15.08.2007)

⁸ Özsoy, Y. Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi, Eskişehir, 1987, s.55.

sağlayabilecek esnek yaklaşımlar sergileyebilmelidir. Kendi sorunlarının üstesinden gelmeyi başarırken, toplumun sorunlarına da çok yönlü çözümler üretmek zorunda olan bir vatandaş olmayı başarabilmelidir.⁹

Bir öğretmenin okul içinde çeşitli rolleri söz konusudur. Bunlardan bir kısmı psikolojik roller diye adlandırılır.¹⁰ Psikolojik rollerin oynanması öğretmenin mesleki yeterliği, kişilik özelliği ile sınıftaki öğrencilerin durumuna göre farklılık gösterebilir. İyi bir öğretmenin söz konusu bu rolleri etkin bir biçimde yerine getirmesi beklenir. Bir rolün iyi oynanması, o rolü oynayacak kişinin, o rolü gereklerine uygun olarak yetiştirilmesiyle olanaklıdır. Öğretmene yüklenen roller, karşılaşılan sorunlara, kültürlere, toplumlara, zamana, koşullara, yetiştirilecek insan modeline göre değişebilmesine karşın öğretmenlik mesleği ile ilgili kaynaklarda öğretmene yüklenen bazı roller aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Temsilcilik: Temsil işlevi öğretmenin dışa yansıyan en önemli işlevidir. Temsil işlevi, öğretmenin dışa açılmasını, okulunu çevrenin şartlarına uygun biçimde yönetmesini ve dış ilişkilerinin düzenli, etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlar. Öğretmen içinde yer aldığı, üyesi olduğu öğretmen grubunu ve topluluğunu temsil eden kişidir. Davranışlarıyla, hareketleriyle, giyim-kuşamıyla hem bireysel olarak kendini hem de öğretmen olarak mesleği temsil etmektedir. Öğretmen olumlu ve özellikle de olumsuz olarak yaptıklarından hem kendisine hem de topluma karşı sorumluluk taşır.

Liderlik/başkanlık: Yönetme, aynı zamanda liderlik ve rehberlik etme demektir. Liderlik, yönetim ve yöneticiliğin sanat yönünü oluşturan ve daha çok doğuştan geldiğine inanılan bir fonksiyondur. Liderlik, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için, bireyleri güdüleme, etkileme ve hedefe yöneltme sanatıdır.¹¹ Lider, başkalarını etkileme gücü olan kişidir; yoksa olağanüstü gücü olan kişi değildir.

---

⁹ Yetim, A.A. ve Z.Göktaş, “Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri” Kastamonu Eğitim Dergisi, Ekim 2004, Cilt:12, s..545

¹⁰ Özsoy,a.g.k.,s.56.

¹¹ Aytürk,N.,Yönetim Sanatı, Ankara,1999, s.15.

Öğretmen, gerek içinde yer aldığı öğretmen grubunda gerekse birlikte olduğu öğrenci grubu içinde bir liderlik rolü üstlenmek durumundadır. Bu liderlik bazen geleneksel olabileceği gibi çoğu zaman da demokratik bir yapıda olabilir. Öğretmen, lider olarak sorumlu olduğu sınıfı, okulu ve hizmet verdiği çevre ve toplumu yönlendirmek ve aydınlatmakla da görevlidir.

Öğreticilik: Öğretmen, uzmanlık alanıyla ilgili bilgileri aktaran kişidir. Sınıfındaki öğrencilerin hepsinin aynı seviyede ve düzeyde öğrenemeyeceğini bildiği için her öğrencinin en etkili biçimde öğrenebileceği yolu tespit ederek ona göre plan ve program yapar. Bununla birlikte, iletişim ve etkileşimde bulunduğu öğrenci velisi, diğer öğretmenler ya da toplumda karşılaştığı diğer kişilerle de ilişkilerinde hep öğretici, bilgi yayıcı konumunu devam ettirir.

Arabuluculuk: En az iki kişinin birlikte çalıştığı örgütlerde anlaşmazlıklar, çıkar çatışmaları ya da yanlış anlaşılardan kaynaklanan problemler olacaktır. Hele bu örgüt okul gibi çok sayıda kişi ve grupların ilgi alanı içinde olursa veli, öğretmen, öğrenci ve idare arasında çok sayıda ve değişik boyutlarda anlaşmazlıkların olması kaçınılmazdır. İşte bu gibi durumlarda öğretmen üzerine arabuluculuk konusunda büyük görevler düşmektedir. Öğretmen, bireyler ve gruplar arası çatışmalarda bir arabulucu rolü üstlenmek durumundadır.

İlkokul öğrencileri öğretmenlerini çok iyi arabulucu olarak görürler. Grup çalışmalarında, oyunlarda ya da bir şeyi paylaşmadıklarında öğretmen onları uzlaştırır. Öğretmen öylesine arabulucudur ki, okul dışında, evde ya da oyun alanında anne babasıyla, kardeşleriyle, arkadaşlarıyla anlaşmazlığa düştüğünde yine öğretmeni arabuluculuk yapsın ister.

Hakemlik: Öğretmen, okul ve sınıf ortamında eğitimle ilgili bilinen bir takım kuralların uygulayıcısıdır. Hepimizin çok yakından hatırladığı ve en azından birkaç sefer tecrübe edinmiş olabildiği gibi arkadaşlarımızla, diğer öğretmenlerimizle ya da okul idaresiyle bir sıkıntımız olduğu durumlarda bize en yakın olan sınıf öğretmenimiz olmaktadır. Bir başka deyişle öğretmenimiz bizi içine düştüğümüz sıkıntılı durumdan kurtarmak için bize rehberlik etmekte, karşılaştığımız problem konusunda hakemlik

yapmaktadır. Sadece okulda değil duruma göre toplum içerisinde de hakemlik rolünü üstlenebilmektedir. Öğretmen, çeşitli durumlarda haklıyı haksızı, iyiyi kötüyü, suçluyu suçsuzu ayırt etmek durumundadır.

Rehberlik: Bireye toplumda açık gelişme imkânları ve uyması gereken kurallar hakkında bilgi verme rehberliğin en önemli işlevidir. Rehberliğin “bilgi verme işlevi” olarak adlandırılan bu hizmeti, öğrenciyi, yetenek ve ilgilerine uygun okullar, programlar ve meslekler hakkında aydınlatma, ona görgü ve disiplin kuralları hakkında bilgi verme gibi faaliyetleri kapsar.¹² Rehberliğin en önemli işlevi, bireyin kendisi ve çevresi hakkında edindiği bilgileri özümsemesine ve doğru, sağlıklı tercihler yapabilen bir kişi olmasına yardımcı olmaktır.

Öğretmen, öğrencilerinin sorunlarını bilip onların sınırlarını korumak, sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olmak durumundadır. Öğretmen çeşitli durumlarda öğrencilerine öğüt vererek onların iyi bir aile ve toplum üyesi olabilmelerini sağlamak için çaba göstermek durumundadır. Çağımızda eğitimin amacı, bireyler arasındaki farkları göz önüne alarak, öğretimi bireylerin gereksinimlerine uydurmaktır. Ancak kalabalık okullarda öğretmenlerin öğrencilerini teker teker tanıması ve öğretimi bireysel ihtiyaçlara göre uyarlaması bir özlemden ileri gidememektedir. Ne yazık ki bugüne kadar okullarımızda rehberlik hizmetlerine, rehber öğretmenlere ve özellikle de bütün öğretmenlik, eğiticilik, öğreticilik, liderlik vb. görevlerinin yanında rehberlik görevine istenilen önem verilmemiştir.

Yargıç, bilgiç ve dedektif öğretmen: Öğrencilerin gözünde öğretmen bir yargıçtır, hatta yargıç kavramının ne anlama geldiğini bilmeseler bile. Çünkü öğrencilerin gözünde öğretmen belli bir dersten “geçti” derse öğrenci sınıfını geçer, “kaldı” derse öğrenci sınıfta kalır. Öyle ki, öğretmenin öğrencinin geleceği ile ilgili kararlar vermesi hemen hemen pek sorgulanmaz.

Öğretmen, öğrencilerine göre çok şey bilir. Hatta her şeyi bilir. Öğrenci bilmediği her şeyi öğretmenine sorar. Hemen cevap alacağı, en doğru cevabı alacağı inancıyla sorar. İlkokul öğrencisinin gözünde öğretmen öylesine bilgiçtir ki, belli bir

---

¹² Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara,1986, s.5.

konuda uzman olan anne ya da babasının söylediklerini “Sen bizim öğretmen kadar mı bileceksin...” diye reddeder.

Öğrencilerin öğretmenlerinden beklediği rollerden biri de dedektifliktir. “Öğretmenim kalemim kayboldu”, “silgimi almışlar” ya da “kitabımı karalamışlar” gibi şikâyetlerde bulunur. Adeta, bütün bunları yapanları bul ve cezalandır!... gibi istek ve beklentileri vardır.

3. YETERLİK KAVRAMI

Yeterlik; bir işi yapma gücü sağlayan özel bilgi, kifayet, ehliyet. Bir kişinin bir meslek dalında, o işi yapabilme kabiliyeti açısından istenilen düzeye ulaşmasıdır.¹³

Kişinin yaptığı işte istenilen düzeye ulaşması, işinin gerekli kıldığı bütün bilgilere ve kabiliyete sahip olması, yaptığı işin veriminin artması ve sürekliliğinin sağlanması açısından önemlidir. Bu bilgi ve kabiliyetleri yeterlik olarak tanımlarsak, bu tanıma uygun bireylerin bulunması gereken alanların başında eğitim gelir. Çünkü eğitim birey ve toplum için çok önemli ve çok geniş bir alanı içine alır ve bir plan ve hedefe göre insanın yetiştirilmesi, ruh ve beden sağlığını koruyarak geliştirmesini sağlar.¹⁴ Her meslekteki bilgi ve beceri eğitim yoluyla aktarılır. Hangi meslek dalı olursa olsun, çalışanların ve eğitilenlerin kendi alanlarıyla ilgili en üst düzeyde bilgi ve beceriye sahip olabilmesi; onları eğitenlerin, yetiştirenlerin mesleklerinde en üst düzeyde yeterliliğe sahip olmasına bağlıdır.¹⁵

Yeterlik kavramı, bir işi ya da görevi etkili bir şekilde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken özellikleri ifade eder. Yeterlik, bir görevi icra etmek ve görevin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmek için ihtiyaç duyulan yetenek, bilgi ve becerileri ifade eden bir kavramdır. Bu kavram, belirli bir görevi ya da rolü kabul edilebilir bir düzeyde yerine getirmek için sahip olunması gereken kapasiteyi vurgular.

---

¹³ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005, s.2174

¹⁴ Ayhan, H.,Eğitim Bilimine Giriş, İstanbul, 1997, s.16

¹⁵ Erden,M., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, İstanbul, 2004, s.85

Yeterlikler, meslekî performans göstergeleri olarak önemsenmekte ve bir iş ya da meslek alanını tam olarak tanımlamak için karşılanması gereken minimum standartlar olarak düşünülmektedir. Bir mesleğe ilişkin olarak belirlenmiş yeterlik ifadeleri temel alınarak, meslek üyelerinin etkililiği analiz edilebilir, değerlendirilebilir. Yeterlik temelli pek çok yönetsel eylem, işgörenlerin performansını artırmayı amaçlar. Yeterlikler iş görenlerin işe ilişkin özellikleri hakkında daha doğru bilgiler elde etmenin, daha doğru değerlendirmeler yapmanın, geri bildirimde bulunmanın, geliştirmenin ve ödüllendirmenin etkili bir aracı olarak düşünülmelidir.¹⁶

4. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE MESLEKİ YETERLİK KAVRAMI

Yeterlik kavramı, öğretmen açısından değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumları ifade etmektedir. Öğretme yeterlikleri; farklı öğretme ortamlarında etkili bir performans için gerekli olan bilgiler, beceriler, tutumlar ve kişilik özelliklerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir.¹⁷

Toplum içinde önemli bir yeri ve saygınlığı olan öğretmen, eğitim-öğretimde vazgeçilmez bir unsurdur. Eğitim-öğretim sistemi içinde yer alan her unsurun kendine has önemi ve işlevi vardır. Bunlar birbiriyle etkileşim içindedir. Bunların birinde aksaklık ya da eksiklik olması eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkiler. Bu unsurlar içinde öğretmenin farklı bir yeri ve önemi vardır. Mükemmel bir okul binası yapmak, modern araç gereçle donatmak, çok iyi programlar hazırlamak ancak yeterliklere sahip öğretmenlerin varlığıyla bir anlam kazanır. Bunun için eğitim sistemi düzenlenirken ve geliştirilirken öğretmen unsuru mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü eğitim sisteminin niteliği, büyük ölçüde öğretmenin yeterlik düzeyine bağlıdır.¹⁸

Eğitim-öğretim sistemi içinde ve toplumda belirleyici rolü olan öğretmenlerde, her meslekte olduğu gibi, mesleğine uygun bazı nitelikler aranmalıdır. Eğitim bilimciler iyi ve etkili bir öğretmende bulunması gereken nitelikleri araştırma konusu yapmış ve

¹⁶ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/sahin.htm> (18.08.2007)

¹⁷ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/sahin.htm> (18.08.2007)

¹⁸ Aydın, M.Ş., "Din Eğitim-Öğretiminin Kilit Sorunu: Branşının Uzmanı Öğretmen Eksikliği": Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Semineri, Kayseri 1998. s.271-284

birçok nitelik ortaya koymuşlardır. İyi bir öğretmen tanımı öğrenciye, veliye ve idareciye göre değişebilir. Gerçek manada etkili bir öğretmen “uygulanan programın hedefleri doğrultusunda öğrencinin öğrenmesine yardımcı olan öğretmendir.”¹⁹

Öğretmenlik mesleğinin icrası sırasında öğretmenin iki temel niteliği ortaya çıkar; kişilik nitelikleri ve mesleki nitelikleri. Öğretmen sınıf ortamında çok farklı insan tipiyle, dolayısıyla da çok farklı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunların üstesinden gelebilmesi içinde mesleki bilgilerin yanı sıra bazı kişisel niteliklere sahip olması gerekir. Öğretmenin kişisel özellikleri öğrencinin derse ve okula karşı tutumunu etkilemektedir. Olumsuz kişiliklere sahip bir öğretmen, öğrencinin okuldan soğumasına ve başarısız olmasına neden olabilir. Çoğu zaman öğrenci öğretmenin anlattıklarından çok konuya yaklaşımından etkilenmektedir.²⁰

Öğretmen, öğrenmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir. Öğrenme, öğrencinin kendisi tarafından elde edilen bir sonuçtur ve öğrenme yaşantıları sonucunda meydana gelir. Öğretmenin görevi, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanarak öğrenme yaşantıları düzenlemek ve istedik davranışların öğrenci tarafından kazanılıp kazanılmadığını değerlendirmektir.²¹ Eğitim ortamının oluşturulmasında göz önünde bulundurulması gereken temel faktör ise öğrencidir. Öğrencinin kendini keşfetmesi, gerçekleştirilmesi, bugününü ve geleceğini kurması için okul ortamı gerçek yaşama hazırlayıcı, bazen de kendisi olarak düzenlenmektedir. Bireyin yetenekleri doğrultusunda yaşamını yapılandırması için rehberlik görevi öğretmene düşmektedir. Bu yapılandırma süreci eğitim olarak ifade edilebilir. Eğitimin niteliği ve kalitesi büyük ölçüde öğretmenlerin yeterliği ile doğru orantılıdır.²²

Öğretmenliği meslek yapan faktör, bireyin taşıması gereken kişisel özelliklerden daha çok mesleki özelliklerin varlığıdır. İnsani özellikleri yeterli düzeyde olan bir bireyin öğretmenlik için gerekli şartlardan birini sağladığı, fakat yeterli şartlara sahip

---

¹⁹ Erden, a.g.k. s.38

²⁰ Başaran,İ.E., Eğitim Psikolojisi,Ankara, 2004,s.207

²¹ Kahyaoglu,M. ve S.Yangın,” İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliklerine İlişkin Görüşleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Mart 2007 Cilt:15 No:1 s. 73,74

²² Kılıç, A. ve M. B. Acat, “Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Derslerin Gerekliklik ve İşe Vuruluk Düzeyi”, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17, s.22

olmadığı açıktır. Öğretmenlik mesleği, özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir meslek olduğuna göre, bu mesleği tercih eden insanların, mesleğin gereklerini tam olarak yerine getirebilmeleri için bir takım yeterliklere sahip olması gerekir.

XI. Milli Eğitim Şura'sında; öğretmen yetiştirme programlarında alan bilgisine sekizde beş (%62,5), öğretmenlik meslek bilgisine sekizde iki (%25) ve genel kültür derslerine ise sekizde bir (%12,5) oranlarında ağırlık verilmesi kararlaştırılmıştır. Öğretmen eğitimi için açılmış eğitim fakültelerinde eğitim süreci; alan bilgisi, öğretmenlik meslek formasyonu ve genel kültür alanında oluşturulmuş dersler yoluyla düzenlenmektedir Bu üç alanda verilen eğitim sonucu öğretmen olan bireyin, geleceğin neslinin eğitimine rehberlik etme yeterliliği kazandığı düşünülmektedir.²³

Öğretmenlik mesleğinin niteliğinin yükseltilmesi, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra, bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür.²⁴

Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin niteliklerini yükseltme ve kendi potansiyellerini tam olarak kullanma becerisi kazanmaları açısından önemli bir süreçtir. Bu süreç dikkatli bir planlamaya bağlı faaliyet ve çaba gerektirir. Öğretmen ancak bu sayede sürekli olarak kendini yenileyebilir ve çağın gerektirdiği eğitimsel etkinlikleri gerçekleştirebilir. Ayrıca zaman içinde çağın gerisinde kalan bilgilerini tazeleyebilir, yeni bilgi ve beceriler kazanabilir. Hizmet içi eğitim faaliyetleri öğretmenler açısından yararları; öğretmenlerin bilimsel, eğitsel ve bireysel yeterliliğini artırarak profesyonel gelişimini teşvik etme, öğretmenleri mesleki doyuma yöneltme, öğretmenlerin performansını geliştirme, öğretimin genel ve özel hedeflerini geliştirme, kullanılan öğretim kaynaklarını iyileştirme, öğretim araçlarını geliştirme ve öğretme atmosferini ve şartlarını iyileştirme şeklinde özetlenebilir.²⁵

---

²³ Kılıç ve Acat,a.g.k.s.22,23

²⁴ oyeqm.meb.gov.tr/yet/yayinlar/mevdur/mevcut%20durum%20raporu.doc – (19.08.2007)

²⁵ Cerit, Y., "Küreselleşmenin Eğitimsel Etkileri", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 9, Bolu, 2004, ss. 47-63.

Öğretmen açısından hizmet içi eğitimin; öğretmeni hizmete yatkın kılmak, öğretmenin moralini yükseltmek, öğretmeni üst kademe sorumluluk mevkilerine hazırlamak, öğretmenin gizli kalmış yeteneğinin ortaya çıkmasına yardımcı olmak ve öğretmen ile yönetici arasında anlaşma olanağını geliştirmek gibi faydalar da sağladığı belirtilmektedir. Sonuçta hizmet içi eğitim; öğretmenler için önemli ve faydalı bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Başarılı bir hizmet içi eğitim ise; yöneticilerin hizmet içi eğitimin bir ihtiyaçtan doğduğuna, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ise kendilerini yenilemek ve geliştirmek zorunda olduklarına inanmaları ile gerçekleşebilir. Ayrıca öğretmenlerin hizmet içi eğitime istekli hale getirilmesi, hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının, araştırmalarla gerçekçi bir şekilde belirlenmesi, hizmet içi eğitiminde MEB ile üniversiteler arasında sürekli bir iş birliğinin sağlanması ve hizmet içi eğitime alınan öğretmenlerin barınma, iaşe gibi ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapının hazırlanması gibi hususlar da bu eğitimin başarısını artıracak etkenler arasında yer almaktadır.²⁶

Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı'nın Üniversitelerle iş birliği yaparak, öğretmen yeterlikleri üzerine yürüttüğü çalışmalar da süreklilik göstermelidir. İlk ve orta öğretimde yeniden bir yapılanmaya gidildiği, yoğun bir program geliştirme çalışmalarının yapıldığı günümüzde, ideal bir öğretimde bulunması gereken yeterliklerin belirlenmesi, birçok açıdan yarar sağlayacaktır.²⁷

Toplumun mimarları olan öğretmenlerin ülkenin ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviyede yetişmiş olmaları gerekir. Çünkü bir ülkenin kalkınması ile toplumun refah seviyesi, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde yerine

---

²⁶ Uçar, R., "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin M.E.B. Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1 , 2006, s.36-37.

²⁷ oyegm.meb.gov.tr/yet/yayinlar/mevdur/mevcut%20durum%20raporu.doc – (19.08.2007)

getirebilecek meslekî ve kişisel niteliklere sahip olmasına bağlıdır. Yani, öğretmenlik mesleği toplumların geleceğini, bir başka söyleyişle kaderini belirleyen bir meslektir.²⁸

Türkiye’de öğretmenlerin sahip olması öngörülen yeterliklere sahip olma derecesine ilişkin yapılan araştırmalarda bazı olumsuzluklara rastlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmen eğitimiyle ilgili sorunları belirlemek, çözüm getirmek ve daha kaliteli öğretmenler yetiştirmek amacıyla Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü adı altında bir genel müdürlük kurmuş, buna bağlı olarak da Anadolu öğretmen liselerini hayata geçirmiştir. Ancak geçmişte bu okulların mezunlarının büyük bir bölümü öğretmenlik dışındaki mesleklere yönelmişlerdir. Bu nedenle sorunun çözümüne yeterli katkı sağlayamamıştır. 1996 yılından itibaren YÖK, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakültelerini yeniden yapılandırma konusunda bir çalışma başlatmış, YÖK ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa başlatılan Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme Projesi kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin eğitim fakültelerinin temsilcileri ve Yüksek Öğretim Kurulu’nun birlikte yaptığı çalışmalar sonucu bu fakültelerde yeniden yapılanmaya gidilmiş, bölüm ve program adlarıyla ders adları ve içerikleri bazı değişikliklere uğramıştır. Öğretmen yetiştiren programlarda, okul deneyimi ve okul uygulamalarına daha fazla zaman ayrılmış, böylece kuram ve uygulama arasında bir denge ve işbirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yolla üniversite (fakülte) ve bakanlık (okul) işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Öğretmen yetiştirme sorununa çözüm üretmek amacıyla YÖK’ün başlattığı ve uygulamaya koyduğu bu yeni yapılanma çalışmalarında alan öğretmenliği için lisans eğitimi sonrası tezsiz yüksek lisans yapma zorunluluğu getirilmiştir. Böylece öğretmenlik formasyonu konusunda adayların yeterliklerinin arttırılması hedeflenmiştir. Ayrıca ilköğretim kademesine öğretmen yetiştirme programlarında da değişiklikler yapılarak bu öğrencilerin fakültede ilk yıldan başlayarak okullarda öğretmenlik deneyimi edinmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlik uygulaması çalışmalarıyla, öğretmen adayı öğrencilerin mesleği tanımları sağlanarak teorik olarak öğrendikleri bilgileri uygulamalarına fırsat

---

²⁸ Yetim ve Göktaş,a.g.k., s.542

verilmektedir. Öğretmen adayı öğrencilerin mesleği tanınması amacıyla yapılan bu çalışmaların başarı derecesinin ortaya konulmasında yarar vardır. Mesleğe karşı güçlü bir bağlılık duygusu, öğretmenlikle ilgili niteliklere sahip olma düzeyini açıklayan önemli faktörlerden biridir. Öğretmenlik mesleğini benimseyen, bu mesleğin bir üyesi olmaktan gurur duyan, mesleki etiğe değer veren öğretmenler, mesleğin gerektirdiği temel nitelikleri de üzerinde taşıyor demektir. Bu nitelikler, öğretmenin mesleğini algılayışıyla doğrudan ilgilidir. Meslekle ilgili olumlu algılar, bu niteliklerin varlığını ortaya koyarken, olumsuz algılar da bu niteliklerden yoksunluğu ortaya koyabilir. Öğretmen yetiştiren kurumların temel amaçlarından biri, bu nitelikleri öğretmen adaylarına kazandırmakla ilgilidir. Bu amaçla adaylara ilgili programlarda öğretmenlik formasyonu kazandırıcı teorik dersler verilmektedir. Bunun yanında öğretmen adaylarının mesleği tanımları ve okul uygulamalarını yerinde gözlemelerini sağlamak için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması çalışmaları yapılmaktadır.²⁹

Türkiye’de öğretmen eğitiminde nicelik ve nitelik yönünden anlamlı gelişmeler sağlanmıştır. Ancak öğretmen yetiştirmede nitelik sorunu hala önemini korumaktadır. Bu mesleğin yeterince standardize olmadığı ile de yakından ilişkilidir. Bunun değişik sebepleri olabilir. Ancak, öğretmenlik mesleğinin yeterince standardize olamamasının en önemli sebeplerinden biri 1860 yılından beri meslek dışından öğretmen istihdamının sağlanıyor olmasıdır. Kalkınma ve gelişme ile eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Türkiye’nin çağı yakalayabilmesi, AB ile tam bütünleşmenin sağlanması için eğitim sisteminin, meslek standartlarına dayalı, mesleki yeterlikleri kabul gören insan gücü yetiştirmesi³⁰ gereklidir. Yeni nesli eğiten öğretmenlerin kişisel ve mesleki alanda yeterli düzeyde olmaları neticesinde, gelişmiş ülkelerin standartlarında eğitim alan öğrenciler, Türkiye’nin dünya üzerinde söz sahibi olmasında etkili olacaklardır.

Öğretmenlerin yeterlikleri ile ilgili literatürde çok fazla sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür. Yeterlikler toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin yeterlik ölçütlerini, öğretmen öğrencilerin öğrenme problemlerini değerlendirmeli, öğrencilerle ilgili planlamaların öğrencileri

---

²⁹ Şişman ve Acat,s. 238,239.

³⁰ Kılıç, A. ve H.Saruhan, “Teknik Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Becerileri”, Marmara Üniversitesi MTET2005 Kongresi,s.408,409

kapsaması, sınıfı etkili bir biçimde organize etme ve yönetme, başarılı bir şekilde soru sorma ve öğretim için kaliteli materyalleri değerlendirme olarak belirtilmektedir. Her ülke öğretilerde bulunmasını istediği temel yeterlikleri belirleme çabasındadır. İngiltere’de CATE standartlarında (Council for the Accreditation of Teacher Education) öğretiler yeterliği altı ana başlıkta açıklanmıştır; ³¹

- “1. Program alan bilgisi
2. Öğrenme içeriği
3. Öğrenci öğrenmesini planlama
4. Öğrenci öğrenmesini ölçme ve değerlendirme
5. Kendi öğretilimini değerlendirme
6. Meslekî ilişkiler olmak üzere altı ana başlıkta açıklanmıştır.”

Başka bir çalışmada iyi bir öğretilimde en az yedi kategorinin olabileceğini ifade etmektedir. Bu kategoriler şunlardır;³²

1. İçerik bilgisi
2. Pedagojik içerik bilgisi (çocukların yanlış anlamalarına yönelik analogiler ve temsiller)
3. Genel pedagojik bilgi (yönetim ve organizasyon),
4. Program bilgisi
5. Öğrenen kişilerin bilgisi (çocuk gelişim teorileri)
6. Eğitimsel içerik bilgisi (grupla çalışma, sınıf-içi gruplar)
7. Eğitimsel sonuçların, amaçların, değerlerin ve onların tarihsel ve felsefi temelleri.

---

³¹ yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/seker.htm - 47k (19.08.2007)

³² yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/seker.htm - 47k (19.08.2007)

Türkiye’de de, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde bakanlık ve yüksek öğretim kurumları temsilcilerinden oluşturulan “Öğretmen Yeterlikleri Komisyonu”na öğretmenlik yeterlikleri belirlenmiştir. Çalışmada öğretmen yeterlik alanlarından; genel kültür ve özel alan boyutlarının genel çerçevesi çizilmiş ve öğretim sürecinde işe nasıl koşulacağına işaret edilmiştir. Öğretmenlerin eğitime-öğretme (pedagojik formasyon) yeterlikleri ise 14 ana yeterlik alanında 206 alt yeterlik olarak ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Geline süreçte Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğünün (OYEGM) öğretmenlik mesleği genel yeterlik taslağında ana yeterlik alanlarının;³³

A. Kişisel ve Meslekî Değerler – Meslekî Gelişim

B. Program ve içerik bilgisi

C. Öğrencileri tanıma

D. Öğrenme ve Öğretme Süreci

- Öğrenme ve Öğretme Süreçlerini Plânlayabilme
- Öğrenme ve Öğretme Süreçlerini Uygulayabilme

E. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

F. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri ile ilgili toplam 6 ana yeterlik alanında bu alanlarla ilgili 39 alt yeterlikler ile ilgili toplam 244 performans göstergesi olduğu görülmektedir.

YÖK’ün “öğretmen yetiştirme programlarına uygulanabilir nitelikte” Öğretmen Yeterlikleri listesi bulunmaktadır. Bu yeterliklerin öğretmen yetiştirme programı sürecinde teori ve pratik çalışmalarla öğrenciye kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu yeterlik alanları genel olarak aşağıda ifade edilmiştir.³⁴

1. Konu Alanı ve Alan Eğitimine İlişkin Yeterlikler
2. Öğretme-Öğrenme Sürecine İlişkin Yeterlikler

³³ <http://oyegm.meb.gov.tr/>, (19.08.2007)

³⁴ <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akr2/ek3/ek31.html>, (19.08.2007)

3. Öğrencilerin Öğrenmelerini İzleme, Değerlendirme ve Kayıt Tutma
4. Tamamlayıcı Meslekî Yeterlikler.

Yukarıda açıklandığı üzere öğretmen yeterlik boyutlarıyla ilgili farklı sınıflandırılmalar ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalardan yola çıkarak bir öğretmende bulunması gereken yeterlik boyutları şunlardır;

Mesleki Yeterlikler:

- Alan Bilgisi Boyutu
- Öğretime Hazırlık ve Planlama Boyutu
- Öğretim İlke, Yöntem, Teknoloji ve Stratejilerinin Kullanım Boyutu
- Sınıf Yönetimi Boyutu
- Rehberlik Boyutu
- Ölçme ve Değerlendirme Boyutu

Kişisel Özellik ve Yetenekler Boyutu:

- İletişim Becerileri Boyutu
- Genel Kültür Bilgisi Boyut

Aşağıda sırasıyla bu yeterlikler açıklanmaya çalışılacaktır.

4.1. Öğretmen Mesleki Yeterlik Boyutları

Bir öğretmende bulunması gereken mesleki yeterlikler, yukarıda değinildiği üzere, alan bilgisi, öğretime hazırlık ve planlama, öğretim ilke, yöntem, teknoloji ve stratejilerinin kullanımı, sınıf yönetimi, rehberlik boyutu, ölçme ve değerlendirme boyutları olarak belirlenmiştir. Bu boyutlara ait bilgiler aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

4.1.1. Alan Bilgisi Boyutu

Her öğretmenin öğretmenlik yapacağı alanla ilgili bilgi ve becerilere sahip olması büyük ölçüde önemlidir. Alana egemen olmayan öğretmenlere öğrenciler saygı göstermez. Böyle öğretmenler genellikle kendilerine güvenmezler. Özgüven eksikliği öğrencilerle ve velilerle sağlıklı ilişkiler kurmada sorunlar yaratır. Bu nedenlerle öğretmenlerin görev yaptıkları alanı çok iyi bilmeleri ve bu alanda yenilikleri izlemeleri gerekir. Alan bilgisi eğitimi içinde öğretmenlerin ilgili öğretim programları konusunda da bilgi sahibi olmaları gerekir.³⁵

Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adayının belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması amaçlanmaktadır. Öğretmedeki başarının bir bölümü, alanı iyi bilmekle ilgilidir. Alanını iyi bilmeyen bir öğretmen, neyi, nasıl öğreteceğini de bilemez.³⁶

Örgün eğitim kurumları, kültürün daha çok bilim ürünü olan bilgi ve becerilerini kazandırmaya çalışır. Ülkemizde eğitim programları tarih, coğrafya, matematik, edebiyat vb. özel alanlara göre düzenlenmiştir. Bu nedenle öğretmenler aynı zamanda alan uzmanı olmak zorundadırlar.

Öğretmen kendi dersinin konularını iyi bilmeli, alanında gelişmeleri takip edebilmelidir. Ayrıca öğrencilerden gelen soruları yanıtlamak için araştırma yaparak bilgisini geliştirmelidir.³⁷

4.1.2. Öğretime Hazırlık ve Planlama Boyutu

Ekonomi ve endüstride olduğu gibi eğitim ve öğretim işinde de verimli ve başarılı olabilmek için planlama yapmak gereklidir. Eğitimin amaçlarına en kısa ve en etkili biçimde ulaşabilmek için öğretmenlerin eğitim ve öğretim etkinliklerini önceden planlamaları şarttır. Çünkü plansız ve programsız çabalar, eğitim ve öğretimde verimi azaltır ve okulları gerçek amaçlarından uzaklaştırır.

---

³⁵ Gürkan, T., Öğretmenin Nitelikleri ve Görevleri, Eskişehir, 2000, s.30

³⁶ Şişman ve Acat, a.g.k., s.237,238.

³⁷ Erden, a.g.k., s.74-75.

Eğitim planlaması; bir ęretmenin belli bir ęrenci grubuna yęnelik olarak, belli bir eğitim programını uygularken neleri, hangi sıra ile nasıl ve ne zaman yapacağının, ne gibi yardımcı kaynak ve araçları seeceğinin, hangi yęntem ve teknikleri kullanacağının ve ęrencileri nasıl değerlendireceğinin ęnceden tasarlanıp kâğıt ęzerine dökölmesidir. Planlamayı genellikle mevcut müfredat programı çerçevesinde ęretmenin kendisi yapar ve uygular.³⁸

Formal eğitim planlı bir sürecdir. ęretmenlerin bu sürecin başında ęrencilere, neyi, niçin, nasıl, ne kadar zamanda kazandıracaklarını planlamaları gerekir. ęretmenlerin bu görevi yerine getirebilmeleri için eğitimde program geliştirme, yıllık plan, ünite planı, günlük plan hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekir.³⁹

Planlama, ęretmenin ęretim sürecinde yer alan tüm faktörleri düzenlemesi anlamında kullanılmaktadır, iyi planlama ęretmenin ęretim zamanını, enerjisini, araç-gereçleri vb. en verimli biçimde kullanmasına yardımcı olmaktadır. Yapılan alışmalar; iyi planlama yapan ęretmenlerin ęrencilerinin, iyi planlama yapmayan ęretmenlerin ęrencilerine göre daha başarılı olduklarını, daha kolay ęrendiklerini ve daha rahat bir ęrenme ortamı bulduklarını ortaya çıkarmıştır.

ęretimde yęnetimsel ve kavramsal olmak üzere iki tip planlama vardır. Yęnetimsel planlama, ęretim zamanını arttıran ve sınıf içi karışıklığı en aza indiren ęretmen davranışlarının tümünü içerir. ęrencinin davranış problemleri ęnlendiđinde ęrenmeyi arttıran organizasyon ve sınıf yęnetimi daha kolay olmaktadır. Yęnetimsel planlama becerileri ęretmenin zamanı iyi kullanmasında ve enerjisini etkili ęretime kanalize etmesinde önemlidir. Yęnetimsel planlamayı iyi yapan ęretmenin özellikleri şunlardır:⁴⁰

- Derse (alışmalara) tam vaktinde başlama,
- Materyalleri ęnceden hazırlama,

---

³⁸ Yaman,E., “ęretimde Kalite Açısından ęretim Elemanlarının ęretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi),Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2002, s.21

³⁹ Erden,a.g.k.,s.75.

⁴⁰ <http://www.ogretmenlik.com/makale1.htm> (20.08.2007)

- İş programı hazırlama,
- Öğretimi olumsuz etkileyen tüm faktörleri en aza indirme
- Karışıklıkları en aza indirme.

Kavramsal planlama ise; fikirlerin öğrenciye açık, anlaşılır ve mantıksal bir düzende sunulmasını ifade etmektedir. Açık, anlaşılır ve mantıksal olarak organize edilmiş biçimde sunulan bilgilerin uzun süreli belleğe kodlanması kolay olduğundan öğrencilerin daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeleri sağlanmış olur. Kavramsal planlamayı iyi yapan öğretmenin özellikleri şunlardır:⁴¹

- Konular arası geçişi yumuşak ve belirgin yapma,
- Tüm faaliyetleri bir düzen içinde sunma,
- Öğrenci dikkatini çekmekte etkili yöntemler kullanma.

4.1.3. Öğretim İlke, Yöntem, Teknoloji ve Stratejilerinin Kullanım Boyutu

Okulda, öğretim hizmetlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde, öğrencilerin bilgiyi nasıl elde edecekleri konusunda öğretmen ve öğrencilerin izleyecekleri ilke, strateji, yöntem ve tekniklerin önemi kuşkusuz yadsınamaz. Bir yönüyle öğretim, öğretim programının, “okul” denilen ortamda, öğrencilere uygulanması demek olduğuna göre, böyle bir öğrenme-öğretme etkinliğinin uygulanması sürecinde, öğrencilerin, özel amaçlarda kapsanan özellikleri gerektirdiği gibi kazanabilmeleri ve kalıcı izli bir davranış değişikliği oluşturabilmeleri için birtakım ilkelerden, yollardan yararlanmaya gereksinimleri vardır. Bu konuda, gerek öğrencilerin, gerekse öğretmenin işini kolaylaştıracak ve etkili öğrenme-öğretmeyi sağlayacak yöntem ve teknikler işe koşulur. Sınıfta öğrenme-öğretme etkileşiminde izlenen çeşitli ilkeler, stratejiler yanında, etkili ve başarılı bir sonuç elde edebilmede bu yöntem ve tekniklerin rolü büyüktür.⁴²

Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinde öğrenme yaşantılarını düzenleyerek öğrencilerin öğrenmelerini sağlar. Bu amaçla öğretmenin öğrenmeyi sağlayacak en

⁴¹ <http://www.ogretmenlik.com/makale1.htm> (20.08.2007)

⁴² Sözer,E., “Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler” Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Eskişehir, 2005,s.96.

uygun yöntem ve teknikleri, öğretim araçlarını seçmesi ve bunları en iyi biçimde uygulaması gerekir.

Öğrenmenin sağlanması için öğrencilere yerinde pekiştireçler verilmeli, yanlış anında düzeltilmeli, gerektiği yerlerde ipuçları ile öğrenciler yönlendirilmelidir. Öğretmenin, öğrenciler için uygun eğitim ortamları hazırlayabilmesi için öğretim yöntem ve teknikleri, eğitim teknolojisi, öğrenme ve öğretme süreçleriyle ilgili bilgilere sahip olması gerekir.⁴³

Öğretmen yeterlikleri konusunda özellikle batılı ülkelerdeki alan (literatür) incelendiğinde teknoloji yeterliklerinin öğretmen yeterliklerinin ayrılmaz bir parçası olduğu göze çarpmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, teknoloji okuryazarı olmayı bir öğretmenin önemli bir niteliği olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenler, meslekî açıdan yeterli olmadıklarını düşündükleri alanlarda, elektronik ortamlardan yararlanarak ve elektronik kaynakları kullanarak kendilerini geliştirebilirler. Hızla değişen ve gelişen dünyamızda, bu durum, yalnızca öğretmenler için değil, bir toplumdaki bütün bireyler için kendilerini geliştirme açısından önemli ve gereklidir. Ancak günümüzde öğretmenlerin büyük bir bölümünün teknoloji okuryazarlığı konusunda bir eksiklik yaşadığı da bilinmektedir. Teknoloji okuryazarlığının günümüzde ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde bu konuda deneyimli adayların sisteme girdiklerinde çevrelerine getirecekleri katkılar da daha iyi anlaşılır.

Teknolojinin öğrenme-öğretme süreçlerindeki potansiyeli bütün eğitimciler tarafından bilinmekte ve gücü kabul edilmektedir. Ancak bu potansiyel onların günlük meslekî ve kişisel yaşamlarını çok az değiştirmektedir. Eğitimcilerin teknoloji yeterlikleri onların sunacakları hizmeti doğrudan etkileyeceği için eğitim etkinliklerini geliştirme çabalarında teknolojinin etkili bir şekilde kullanımının sağlanmasının çok önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Bu nedenle öncelikle öğretmenlerin teknoloji okuryazarı olmaları yolunda çaba harcanmalı ve bu çabaların boşa gitmemesi için yani

---

⁴³ Erden,a.g.k.,s.75.

kazandırılan becerilerin kullanılmayarak unutulmaması için bu becerileri kullanabilecekleri ortamların da sunulması gereklidir. Aksi hâlde hem boşa zaman ve emek harcanmış olunacak hem de kazandıkları becerileri kullanamayan bir kitle yaratılarak onların “nasıl olsa bir işe yaramayacak” düşüncesiyle kendilerini edilgen bir duruma sokmalarına yol açılabilecektir.⁴⁴

4.1.4. Sınıf Yönetimi Boyutu

Hızlı bir değişim ve gelişimin yaşandığı bilgi çağında öğretmenlerden beklenen nitelikler de değişmiştir. Günümüzde öğretmenlerden hem öğretim yöntem ve teknikleri en iyi kullanabilme becerileri göstermeleri hem de çağdaş eğitimin gereksinimi olan daha modern sınıf yönetimi ve bunları öğrenme ortamları ile bütünleştirebilmeleri beklenmektedir.⁴⁵

Günümüzde sınıf yönetimi denildiğinde, sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın yönetimi kastedilmektedir. Sınıf yönetimi öğrencilerle etkili iletişim kurabilme, sınıf içi sorunların çözümünde öğrencilere özyeterlik ve içsel denetim kazandırma, çatışmaları en aza indirerek, öğretimin verimliliğini yükseltme becerisidir. Sınıf yönetimi, üretken bir öğrenme ortamının yaratılmasına katkı sağlayan öğretim stratejileri ve sınıf ortamının düzenlenmesi ile ilgili tüm öğelerin bir bileşkesidir.⁴⁶

Yapılan araştırmalar öğretmenlerin başarısızlıklarının en önemli nedeninin sınıf yönetiminde yetersiz olmalarından kaynaklandığını göstermektedir. Sınıf yönetimi ile ilgili öğretmenin başlıca görevleri şunlardır:⁴⁷

- Sınıftaki fiziki çevreyi düzenlemek
- Sınıf kurallarını belirlemek ve uygulamak
- Öğrencilerin dikkatini derse çekmek
- Öğrencilerle iyi ilişkiler kurmak

⁴⁴ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/seferoglu.htm> (19.08.2007)

⁴⁵ Kahyaoğlu ve Yangın,a.g.k.,s.84

⁴⁶ Gürkan,a.g.k.,s.34.

⁴⁷ Erden,a.g.k.,s.75-76

- Öğrencilerin sınıf içi etkinliklerini düzenlemektir.

Sınıfta öğrenme için olumlu bir havanın sağlanması öğretmenin alan bilgisine çok iyi hakim olması ve mesleki deneyiminin olmasıyla sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Bu nedenle sınıf yönetimini üstlenen öğretmenlerin yönetim kuramları, grup dinamikleri, iletişim ve eğitim psikolojisi alanlarında çok iyi yetişmiş olmaları gerekmektedir.⁴⁸

4.1.5. Rehberlik Boyutu

Eğitim süreci içerisinde öğretim etkinliklerine paralel olarak, öğrencinin öğretim etkinliklerinden üst düzeyde yararlanmasını sağlamak ve öğrenci başarısının yükselmesini geliştirmek, öğrencinin güçlü bir kişilik geliştirmesine ve çevreye uyum sağlamasına, öğrencinin duygusal, sosyal ve fiziksel yönden ortam hazırlamak bir bütün olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesine olanak sağlayacak eğitim ortamını yaratmak, giderek öğrencinin kapasitesi ölçüsünde gelişmesine ve gerçekleştirmesine yardım etmek⁴⁹ öğretmenin rehberlik alanında yeterliğiyle ilgilidir.

Yeterli bir öğretmen; öğrencilerin duygusal sorunlarının hafifletilmesine daha gerçekçi olarak yaklaşımlarına ve çözüm bulmalarına, insanlarla ilişkilerini geliştirmelerine, kendisini tanımalarına, olanaklar ölçüsünde kendilerini gerçekleştirmelerine yardım eder. Bütün bunlar eğitim öğretim faaliyetlerinin verimini de artırmaktadır.

Öğretmenin, öğrencinin davranışlarını yönlendirmesi, ona kendisi olma hakkını tanınması öğretmen-öğrenci ilişkilerinde saygıyı ifade etmektedir. Öğretmenin öğrencileriyle ilişkilerinde demokratik ölçüler içinde onların haklarını gözetmesi, onlara bağımsız davranma ve bağımsız karar verme hakkı tanınması, onlara göstereceği saygının önemli ölçütleridir.⁵⁰

---

⁴⁸ Demirel,a.g.k.,s.178.

⁴⁹ Yıldırım,İ., “Öğrenci Kişilik Hizmetleri”, Rehberlik, Eskişehir, 2002,s.4

⁵⁰ Yaman,a.g.k. s.40

4.1.6. Ölçme ve Değerlendirme Boyutu

Ölçme ve değerlendirme yapılan eğitim-öğretim uygulamalarının ne derece amaca ulaştığını ortaya koyması bakımından can alıcı bir öneme sahiptir.⁵¹ Bu nedenle öğretmenlerin sahip olması gerekli olan önemli bir özellikte onların yeterli düzeyde ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerileriyle donanık olmasıdır. Öğretmenlerin bilgi ve beceri sahibi olması gereken ölçme ve değerlendirme konuları şu şekilde sıralanmaktadır: Farklı amaçlarla yapılması planlanan ölçmeler için hangi test türlerinin uygun olduğu, dersin yoklanması gereken hedeflerinin neler olduğunu doğru tespit edebilme, yazılı yoklama türü testlerin nasıl geliştirilmesi gerektiği bilgi ve becerisi, testlerin güvenilirlik ve geçerliğinin nasıl sağlanacağı, temel test istatistikleri, test puanlarının nasıl kullanılması gerektiği ve öğrenci başarılarının ya da notlarının etkili bir iletişim tekniği kullanarak ailelere etkili ve yararlı olacak şekilde nasıl iletilmesi gerektiği.⁵²

Öğretmenin değerlendirme aşamasında iki temel görevi vardır: Bunlar; öğrencilerin başarısı için uygulanan programın etkinliği hakkında karar vermedir. Bu amaçla öğretmenin aşağıdaki çalışmaları yerine getirmesi gerekir:⁵³

- Öğrencilerin hedeflere ulaşma derecesini belirleyecek objektif ölçme araçları geliştirme
- Ölçme araçlarını uygulama
- Ölçme sonuçlarını nota dönüştürme,
- Öğretim programını değerlendirme

Öğretmenlerin bu görevlerini yerine getirebilmesi için eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda bilgi sahibi olması gerekir.

---

⁵¹ Demirel,a.g.k.,s.242

⁵² Çakan,M., “Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 37, S. 2, 2004, ,s.100

⁵³ Erden,a.g.k.,s.76.

4.2. Öğretmenlerin Kişisel Özellik ve Yetenekler Boyutu

Kaliteli yüksek bir eğitimin temel koşullarından biri, belki de en önemlisi, nitelikli öğretmenlerden oluşmasıdır. Öğrenme-öğretme sürecindeki iyileşmeler, öğretmenin kişisel ve mesleki yeterlikleri ile doğru orantılıdır.⁵⁴

Öğretmede bulunması gereken kişisel özellikler hakkında birçok araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalar sonucu farklı kişilik özelliklerinin önemi üzerinde durulmuştur Bugün iyi bir öğretmenin özellikleri konusunda henüz herkesin ulaşabileceği standartların oluşturulduğu söylenemez. Ancak aşağıda genellikle tüm eğitimciler tarafından kabul gören, bir öğretilerde bulunması gereken en önemli kişilik özellikleri özetlenmeye çalışılmıştır:

Öğrencilere karşı açık görüşlü ve objektif olma: Öğretmen her şeyden önce açık ve ileri görüşlü olmalı, öğrencilerin davranış ve başarılarını değerlendirirken tarafsız davranmalıdır. Buna ek olarak öğretmen, yapılacak değerlendirmede mümkün olduğu kadar hissi tavır ve düşünceler altında kalmamalı, sınıftaki bütün öğrencilere karşı eşit mesafede olmalı ve bunu da sınıfa hissettirmelidir.

Öğrencilerin beklenti ve gereksinmelerini dikkate alma: Her ne kadar müfredat programında öğretmenin yapması gerekenler belirtilmiş olsa da öğretmen ders planlarından pek uzaklaşmadan öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını gözlemelidir. Örneğin, ilkokulda okuyan ve orta öğretim sınavlarına hazırlanan öğrencileri için yardımcı ders kitapları, rehberlik çalışmaları, onların ileriye daha iyi görmelerini sağlayıcı toplantılar, vb. düzenleyerek ve tertipleyerek öğrencilerin beklentilerini karşılayabilmelidir.

Eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemlerle araştırabilme: Öğretmen, eğitim sisteminin ve buna paralel olarak da sınıf ortamında sürekli problemlerle karşılaşacağını bilir ve karşılaşılan problemleri bilimsel bir yöntemle göre çözüm arar. Örneğin, sınıftaki öğrencilerden okuma ve anlama bakımından geride olanların fiziksel ya da psikolojik eksiklikleri olabileceğini düşünerek söz konusu öğrencilerin karşılaştıkları sınıf içi ve sınıf dışı sorunları tespit eder. Öğrencilerin karşılaştıkları problemleri tespit ettikten

---

⁵⁴ Öztürk, S., "Öğretmenlik Mesleki Temelleri", Eğitim Üzerine, Ankara,2002,s.29

sonra bunlar için olası çözüm önerileri geliştirir ve bu önerileri deneyerek en uygun çözüm yoluna ulaşmaya çalışır.

Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alma: Etkili bir öğretmen sınıfında bulunan her öğrencinin kendine has yetenekleri olduğunu, önemli olanın öğrencilerdeki bu yetenekleri keşfetmek suretiyle açığa çıkarmak ve öğrencileri yetenekleri doğrultusunda yönlendirmek olduğunu bilir. Yoksa öğrencinin sınıfta anlatılan herhangi bir dersten çok ileri ya da geride olmasını öğrenci için olumsuz bir özellik gibi yorumlamamalıyız. Örneğin, öğrenci matematik derslerinde biraz tutuk olabilir ama beden eğitimi ya da müzik derslerinde pekâlâ bir deha olabilir. Onun için öğretmen özellikle belli derslerde bir anda istenilen başarıyı gösteremeyen öğrencilere karşı olumsuz önyargılar beslememelidir.

Yenilik ve gelişmelere açık, kendini sürekli yenileyebilme: Çevredeki değişimlerden en fazla ve çabuk etkilenecek kurum hiç kuşkusuz okuldur. Öğretmen meydana gelen bu değişikliklere karşı hiçbir zaman arkasını dönemez, kayıtsız kalamaz. Örneğin, okul ortamını da çok yakından etkileyen bilgisayara karşı öğretmen kendisini mutlaka yenilmeli, kurslara gitmeli ve bir öğretici olarak öğrencilerinden bilgi bakımından daima önde olmalıdır. Bunun için de öğretmen okumalı, kurslara gitmeli, bilmediği konuları sormalı ve araştırmacı olmalıdır.

Toplumsal değişimleri anlayıp yorumlayabilme: İdeal ya da etkili bir öğretmen çevrede ve içinde yaşadığı topluma karşı sorumludur. Onun içindir ki, hizmet verdiği çevrede meydana gelecek değişimleri yakından takip ederek, bu değişimleri toplumun anlayacağı şekilde anlatıp yorumlayabilmeli, toplumun olumlu yönde değişme ve ilerlemesine yardımcı olmalıdır. Bir başka deyişle öğretmen, toplumunun değişme karşısında karşılaşacağı sıkıntıları kolayca aşabilmesi için onlara yardımcı olmalıdır.

Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleme: Günümüzde çağdaş eğitim sistemlerini biçimlendiren sosyal, ekonomik, teknolojik ve eğitsel koşullar değişmiştir. Eğitim hizmetlerini daha geniş kitlelere daha kaliteli biçimde götürebilmek için çağdaş eğitim teknolojisinin tüm imkânlarından etkili bir biçimde yararlanmak

gerekmektedir. Bu imkânlardan yararlanmak suretiyle öğrenme-öğretme ortamını iyileştirmek, eğitimin kalitesini yükseltmek ve eğitim hizmetlerinin kapsamını genişletmek mümkündür.⁵⁵ Bu nedenle bu doğrultudaki yeniliklerin ve gelişmelerin yöneticiler, eğitimciler ve öğretmenler tarafından izlenmesi ve uygulamaya konulması gerekmektedir.

Öğretmen bilgisayar, internet, tepegöz, projeksiyon makinesi, opak projektör (episkop), datashow ve sınıfta kullanabileceği diğer eğitim teknolojileri konusunda kendini sürekli yenilemelidir. Kuşkusuz bu konularda düzenlenecek konferanslara katılmalı, kitap, dergi, cd vb. kaynakları takip edebilmelidir. Hiç kuşkusuz bunun için de öğretmenlerin maaşları, ders ücretleri ve diğer sosyal imkânları günümüz şartlarına uygun seviyeye getirilmesi gerekir.

Araştırmacı bir yapıya sahip olma: Araştırmacılık, bir öğretmenin en fazla yaptığı ya da yapması gerektiği rollerden biridir. Çünkü sınıfta öğretici, rol modeli ve bilgi dağıtıcısı durumunda olan öğretmen, sınıfta anlatacağı konuları, kendisine sorulan soruları ya da öğrencilere yararlı olacağını düşündüğü konuları araştırmak için kendisini hazır hissetmeli ve istekli olmalıdır.

Yüksek başarı beklentisi: Öğretmenin öğrencilerden beklentileri ile öğrencilerin başarıları arasında yüksek ilişki vardır. Bu nedenle öğretmen öğrencilerinin başarılı olacağına inanmalı ve onları başarılı olmaları için desteklemelidir. Araştırmalar öğretmenin öğrenciden beklentisi yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin daha çok öğrendiğini göstermiştir.⁵⁶ Bloom, tam öğrenme konusunda yapmış olduğu deneysel araştırmalarda her öğrencinin ihtiyaç duyduğu zaman ve ek öğrenme imkânları sağlandığında hedeflenen öğrenme düzeylerine ulaşabileceklerine dikkati çekmiştir.⁵⁷ Bu noktadan hareketle şu sonuca varılabilir. Öğretmen anlatmasını bildikten ve öğrencisini başarılı olacağına inandırdıktan ve ona yardım ettikten sonra bütün öğrenciler başarılı olacaktır. Zaten tam öğrenmenin temelinde de bu ilke yatmaktadır.

---

⁵⁵ Koşar, E. ve diğerleri, Eğitim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara, 2003,s.1.

⁵⁶ Brophy, J.,Teacher Praise: A functional Analysis, Review of Educational Reserch, 51 (1), 1981,s.5-32.

⁵⁷ Bloom, B. S.,İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, (Çev. Durmuş Ali Özçelik), Ankara: 1979, s.5.

Tüm bu kişisel yeterlik ve özelliklerin yanında; öğretmende bulunması gereken kişisel nitelikler aşağıda sıralanmıştır.⁵⁸

- Her şeyden önce çocukları, gençleri seven ve onları birer insan olarak değerlendiren,
- Beden ve ruh sağlığı yerinde canlı, hareketli ve becerikli,
- Pratik, yaratıcı, gerçekçi, sezgileri kuvvetli, sağduyu sahibi ve duyarlı,
- Düşüncelerinde bağımsız ve esnek,
- Çocuklarla ve gençlerle yakın ve içten ilişkiler kurabilen, samimi, sempatik, güler yüzlü, coşkulu, neşeli ve mutlu,
- Acil ve beklenmedik durumlarda telaşlanmadan soğukkanlılıkla olayların üstesinden gelebilen, gayretli ve cesur,
- Temiz, uygun, düzenli ve çekici bir biçimde giyinen,
- Güzel sanatlar (resim, müzik, spor vb.) konularda bilgili ve yetenekli,
- Öğrencilerin yapmamasını istediği şeyleri, kendisi de yapmayan,
- Sorumluluk duygusu yüksek ve sorumluluk alan,
- Kendine güvenen, ne istediğini bilen, davranışları tutarlı ve dengeli, olgun bir kişiliğe sahip,
- Toplumun beklentilerine cevap verebilen,
- Okulda, sınıfta ve çevrede inisiyatif sahibi olan,
- Türkçeyi güzel ve doğru konuşup yazan,
- Ekip çalışmasına yatkın,
- Kendisi ve çevresi ile barışık,
- Demokratik bir kişiliğe sahip olan ve demokratik anlayışını, tutum ve davranışlarını eğitim ortamına ve çevresine yansıtan,
- Kendi milli kültürüne sahip çıkan ve evrensel kültüre katkıda bulunan,
- Başkalarına karşı duyarlılık ve sevgi duyan,
- İlişki kurma yeteneği olan,

---

⁵⁸ Yetim ve Göktaş, a.g.k.,547,548

- Düşünmede uyumluluk ve esneklik sağlayan,
- İletişim becerilerini benimseyen / geliştiren,
- Ortak tavır alabilen,
- Kendi kendini motive eden ve kendine güvenen,
- Sesi iyi kullanan,
- Kendi kendini analiz etme yeteneği olan,
- Bağlılık ve liderlik vasıfları olan,
- Dinamik ve aktif bir kişiliğe sahip olan,
- Yeniliklere açık olan,
- İnsanların fikir, din ve vicdan hürriyetine saygılı,
- Disipline olabilen, sabırlı,
- Himaye edici ve yardımsever,
- Dürüst, açık ve güvenilir ve ahlâklı
- Çalışkan, düzenli ve plânlı,
- Adil, sadık, namuslu ve fedakâr,
- Doğru sözlü, terbiyeli ve nazik,
- Kötü alışkanlık ve davranışlardan uzak,
- Ülke yönetimi ve sorunları hakkında bilgi sahibi ve idealist insan olmalıdır.

Öğretmenlerin kişisel yeterlikleriyle ilgili olarak yukarıda açıklananlardan ayrıca; genel kültür ve iletişim bilgisi boyutu, kişisel yeterlik altında incelenebilecek iki ayrı yeterlik boyutudur. Aşağıda bu boyutlar açıklanmaktadır.

4.2.1. Genel Kültür Bilgisi Boyutu

Genel kültür alanı bağımsız bir alan olmayıp öğretmenin eğitim sürecindeki genel kazanımlarının bir bileşkesidir. Genel kültür, öğretmenin mesleğini uygularken bir sorunla karşılaştığında alan bilgisine ve pedagojik formasyon (eğitme-öğretme)

becerisine ek olarak bu sorunun çözümüne katkıda bulunan diğer disiplinler arası bilgi ve becerileri kapsamaktadır.

Genel kültür bilgileri alana ilişkin olay ve olguların açıklanmasında, disiplinler arası ilişkilerin kurulmasında, konunun öğretiminde bütünlük somutluk-soyutluk, yakınlık uzaklık ve güncellik gibi öğretim ilkelerinin yaşama aktarılmasında eğitim-öğretim yeterliklerinin ayrılmaz bir boyutunu oluşturur.⁵⁹

Hangi dersi okutursa okutsun, öğrencilerin sosyalleşmesini sağlamak ve onlara kültürü aktarmak bütün öğretmenlerin görevleri arasında yer almaktadır. Temel görevi öğrencinin sosyalleşmesi ve toplumsal kültürü öğrenciye aktarmak olan öğretmenin bu görevini başarıyla yerine getirebilmesi için içinde yaşadığı toplumu, kültürel özellikleri ile birlikte tanınması gerekir. Öğretmen görev yaptığı yerleşim biriminin özelliklerini, ailelerin yaşam tarzını, değerlerini ve normlarını bilmelidir. Aksi takdirde istemedikleri halde kendilerini çevre, aile veya öğrenci ile çatışma halinde bulabilirler.⁶⁰

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken alan bilgisi ve meslekle ilgili bilgi ve becerileri yanında bazı alanlarda da ek bilgilere gereksinimleri olmakta, öğretmen adaylarının geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları beklenmektedir. Öğretmenlerden beklenen sadece belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması değil, olayları, insanı, toplumu ve dünyayı ilgilendiren bir takım sorunları görebilmesi ve bunlar için çözüm yolları düşünebilmesidir.⁶¹ Bunun için de öğretmenlerin, özellikle lisans öğrenimlerini tamamladıktan sonra üniversitelerin ilgili bölüm ve fakültelerine devam ederek insan bilimleri, sosyal bilimler, kültür bilimleri olarak nitelendirilen felsefe, sosyoloji, güzel sanatlar gibi alanlarda seminerlere katılmaları, sertifika almaları, lisansüstü programlara devam etmeleri vb. etkinliklere devam etmek yoluyla yukarıda işaret edilen konularda genel bir bakış açısına sahip olmaları ve olumlu bir dünyanın kurulmasına öncülük etmeleri beklenmektedir.

---

⁵⁹ Yetim ve Göktaş, a.g.k., s.542,543

⁶⁰ Erden, a.g.k., s.83.

⁶¹ Şişman, M., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, 1999, s.11.

4.2.2. İletişim Becerileri Boyutu

Bugünün öğretmenlerinin çok iyi iletişim becerisi kazanmış olması gerekmektedir. İyi iletişim kurabilme becerilerinin başında öğretmenin açık, anlaşılır ve doğru bir dil kullanması gerekmektedir. Öğretmenin ses tonu, gözle iletişim kurma becerisi ve vücut dili iletişimde çok önemlidir. Sınıf içinde etil iletişim kurabilen bir öğretmenin sınıfında genellikle derse katılım da çok olur.⁶²

Öğrenci ve öğretmen arasında sağlanan etkili iletişim etkili öğretimi-öğrenmeyi sağlamaktadır, öğretimde etkili iletişimi sağlamak için öğretmenin dikkat etmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlar;⁶³

Kavramları açıkça ifade etme: Öğretmenin kavramları açıkça belirtmesi, belirsizlik ifade eden "belki, olabilir, muhtemelen, genellikle" gibi terimleri sunumlarında kullanmaması ve öğrencinin sorduğu soruları öğrencinin anlayabileceği biçimde cevaplaması gerekmektedir. Bu durumlar sağlandığında öğrencinin uzun süreli belleğine kodlayacağı kavramlar daha belirgin hale getirilmiş ve öğrencinin kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesi sağlanmış olur.

Karşılıklı iletişim sağlama: Öğretmenin her dersinin bir konusu vardır, öğretmenin bu konuyu uygun kanallar kullanarak öğrencinin en iyi anlayabileceği şekilde sunması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle öğretmen ile öğrenci arasında anlamların ortak olması sağlanmalıdır. Burada en büyük görev öğretmene düşmektedir. Öğretmen öğrenciye sunacağı içeriği uygun kanallar kullanarak sunmalıdır. Bu kanallar öğretmenin etkili kullanabildiği sesi olabileceği gibi pek çok öğretim aracı olabilir. Eğer öğretmen bunu yapmaz ise öğrenciyle yeterli iletişim kurulamaz ve öğretim sonunda öğrencide beklenen davranış değişikliği gerçekleşemez veya istenmeyen davranışlar ortaya çıkabilir.

Konular arası geçiş işaretlerinin iyi kullanılması: Öğretimde bir fikri bitiren ve diğer bir fikri başlatan bağlantı kurucular vardır. Geçiş işaretleri bir konudan diğer bir konuya geçerken öğrencilerin yapılan kavramsal değişikliklerin farkına varmalarını

⁶² Gürkan,a.g.k.,s.33

⁶³ <http://www.geocities.com/ahmetturk2006/makale/m7.htm> (20.08.2007)

ve bilgileri belleklerine yerleştirirken karıştırmamalarını sağlar. Geçiş işaretleri olarak Şekiller, resimler gibi somut materyaller yanında “vurgulanması gereken diğer bir nokta, bir başka konu, yeni konumuz, konunun farklı bir boyutu” gibi sözel geçiş işaretleri de kullanılabilir.

Vurgulama: Öğrencileri ders içindeki önemli bilgiler konusunda uyardır. Konunun önemli noktalarını ğretmen tek başına vurgulayabileceği gibi, sınıfta bazı öğrencilerin veya tüm sınıfın birlikte yaptıkları sözel tekrarlarla da yapılabilir. Araştırmalarda her durumda yapılan tekrarların başarıyı arttırdığı vurgulanmaktadır. Örneğin: bir konuyu anlatırken önemli noktaların söylenmesinde ses tonunun değiştirilmesi, “herkes tekrar etsin, hep birlikte yüksek sesle tekrar edelim, tekrar edeceğim nokta çok önemli, hücre zarının görevleri nelerdi?, kim tekrar edebilir?, biraz önce söylediğimiz gibi, Ayşe'nin de söylediği gibi, kitapta da belirtildiği gibi” biçimindeki vurgularla konunun önemli noktalarına öğrencinin dikkatini yoğunlaştırması sağlanabilir.

III. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİNİN EĞİTİME OLAN ETKİSİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Kocaeli ilindeki liselerde görev yapan öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisine dair öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin öğretmenlik meslek bilgisi yeterlik düzeyi nedir?
2. Öğretmenlerin kişisel yeterlik düzeyleri nedir?
3. Öğretmenlerin görüşleriyle öğrencilerin görüşleri arasında bir fark var mıdır?
4. Öğretmenlerin; “cinsiyet, görev yaptığı okul, lisans/yüksek lisans eğitimini nerelerde tamamladıkları, lisans eğitimleri ile yüksek lisans eğitimlerini aynı alanda yapıp yapmadıkları, öğretmenlik meslek bilgisi alıp almadıkları” değişkenlerine göre öğretmenlerin görüşleri arasında bir fark var mıdır?
5. Öğrencilerin “cinsiyet” değişkenine göre öğrenci görüşleri arasında bir fark var mıdır?

2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma; kısıtlı sürede, maddi ve manevi olanakların elverdiği ölçüde ve aşağıda sıralanan maddelerce sınırlandırılmıştır:

1. Araştırma, 2006-2007 öğretim yılında Kocaeli ilinde kura yöntemi ile belirlenen beş tane lise ve dengi okulda görev yapan öğretmenler ve bu liselerde okuyan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, öğretmenlik mesleki ve kişisel yeterlikleri ile sınırlı tutulmuş, diğer yeterlikler bu araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.
3. Araştırma, veri toplama aracı olarak kullanılan anket ile sınırlıdır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ (METODOLOJİSİ)

Bu araştırma, tarama modeliyle gerçekleştirilmiş betimsel araştırmadır. Araştırma konusuyla ilgili literatür taranmış ve bu literatüre göre hazırlanan anket, Kocaeli ilindeki liselerde görev yapan öğretmenlere ve öğrencilere uygulanacak, elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini, 2006–2007 öğretim yılında Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde görev yapan öğretmenler ve öğrenciler oluşturmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı, Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Merkez ilçede bulunan mesleki, düz ve Anadolu liselerinin isimleri kâğıtlara yazılarak bir torbaya atılmış ve içinden rasgele beş lise seçilmiştir. Bu beş lisenin öğretmenleri ve öğrencilerine anket uygulanmıştır. Bu kura sayesinde örneklem tesadüfi olarak seçilmiştir. Ankette öğretmenlere ve öğrencilere farklı anlaşılacak türden 74'er soru sorulmuştur.

Öğretmenlerin, mesleki ve kişisel yeterliklerinin seviyesini belirlemek amacıyla öğretmenlerin görüşlerini almak için, literatür taramasına ve daha önce Sakarya Üniversitesi'ne sunulmuş, "Öğretimde Kalite Açısından Öğretim Elemanlarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)"¹, isimli yüksek lisans tezindeki anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilerek bir anket hazırlanmıştır. Bu anketteki ifadeler farklı anlaşılacak şekilde öğrenciler için de uyarlanmıştır. Bu şekilde aynı hedefe dönük iki farklı anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan anketler hassaslıkla elden takip edilerek uygulanmıştır. Bu seçilmiş 5 lisede öğrenci için dağıtılan 375 anketten 362 tanesi (%96' sı), öğretmen için dağıtılan 150 anketten 110 tanesi (%88'i) geri dönmüş ve değerlendirilmiştir.

---

¹ Yaman,E.,” Öğretimde Kalite Açısından Öğretim Elemanlarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi),Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2002, s.21

Veri toplama aracı olan ankette yer alan sorularda, öğretmenlerin kendilerini mesleki ve kişisel yeterliklerini ne derece yeterli bulduklarını aynı şekilde karşılaştırmalı öğrenci anketinde de öğrencilerin ders öğretmenlerinin mesleki ve kişisel yeterliklerini ne derece yeterli bulduklarına ilişkin sorularda 5 seçenekli likert tipi ölçek kullanılmıştır. Anketteki sorulara ilişkin olumsuzdan olumluya doğru; kesinlikle katılmıyorum yanıtına, (1.00-1.79), katılmıyorum yanıtına (1.80-2.59), kararsızım yanıtına (2.60-3.39), katılıyorum yanıtına (3.40-4.19), tamamen katılıyorum yanıtına da (4,20-5.00) puanları verilerek 4/5 sınırlarla hareket edilerek anket değerlendirilmiştir.

Anketin uygulanması sonucunda elde edilen verilerin çözümlemesinde, toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra istatistiksel çözümler için SPSS 10 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

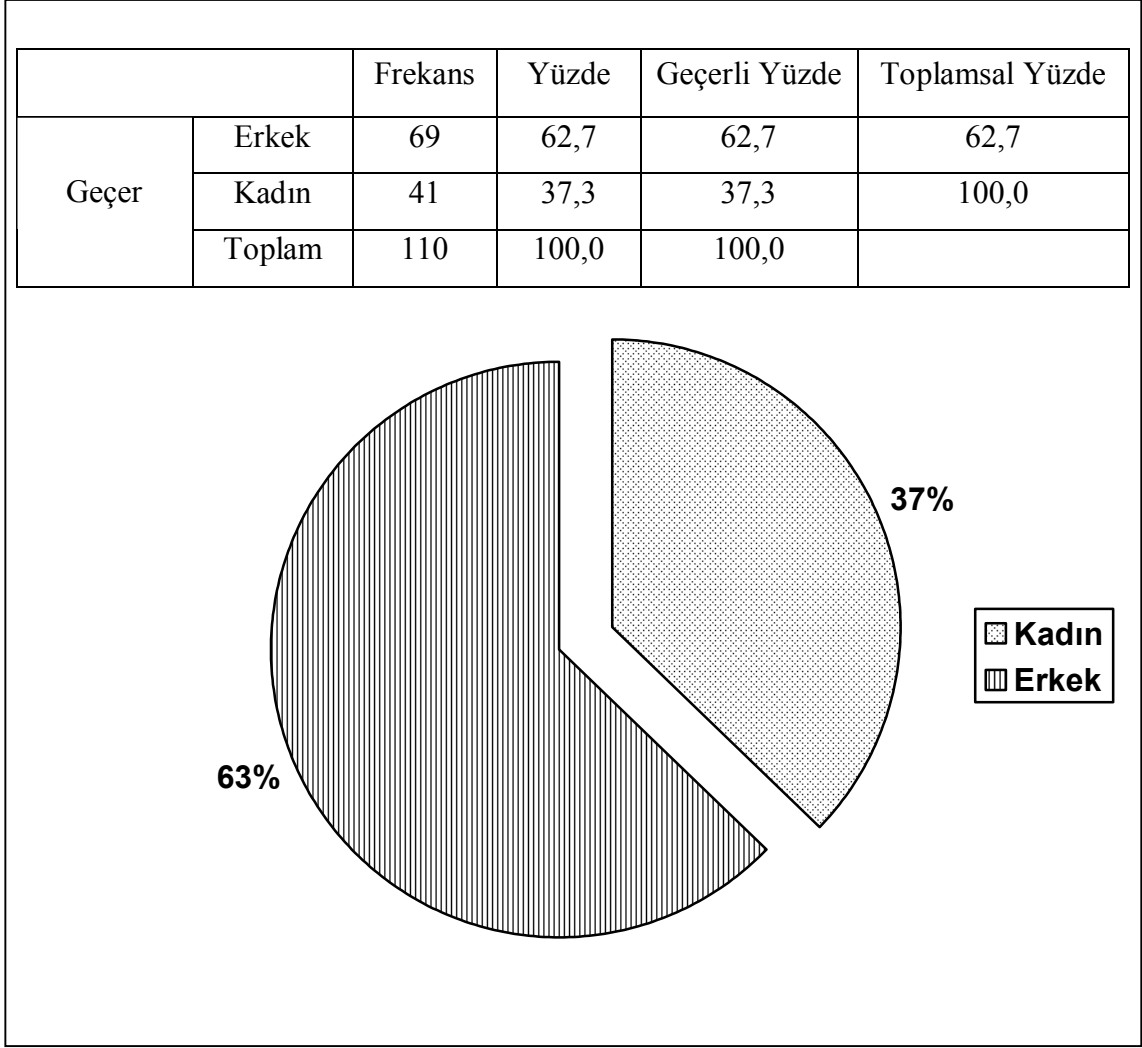
Aşağıda araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri, Mesleki Yeterlik ve Kişisel Yeterliliğin Eğitim Öğretim Ortamına etkisi, Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeteneklerinin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumunu, öğrencilerin görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumu ile öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki fark incelenmiştir.

4.1. Öğretmen ve Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin tanımlayıcı özellikleri cinsiyet, görev yapılan lise, statü, eğitim düzeyi, meslek bilgisi kursunu görme durumu, değişkenleri altında incelenmiştir.

4.1.1. Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

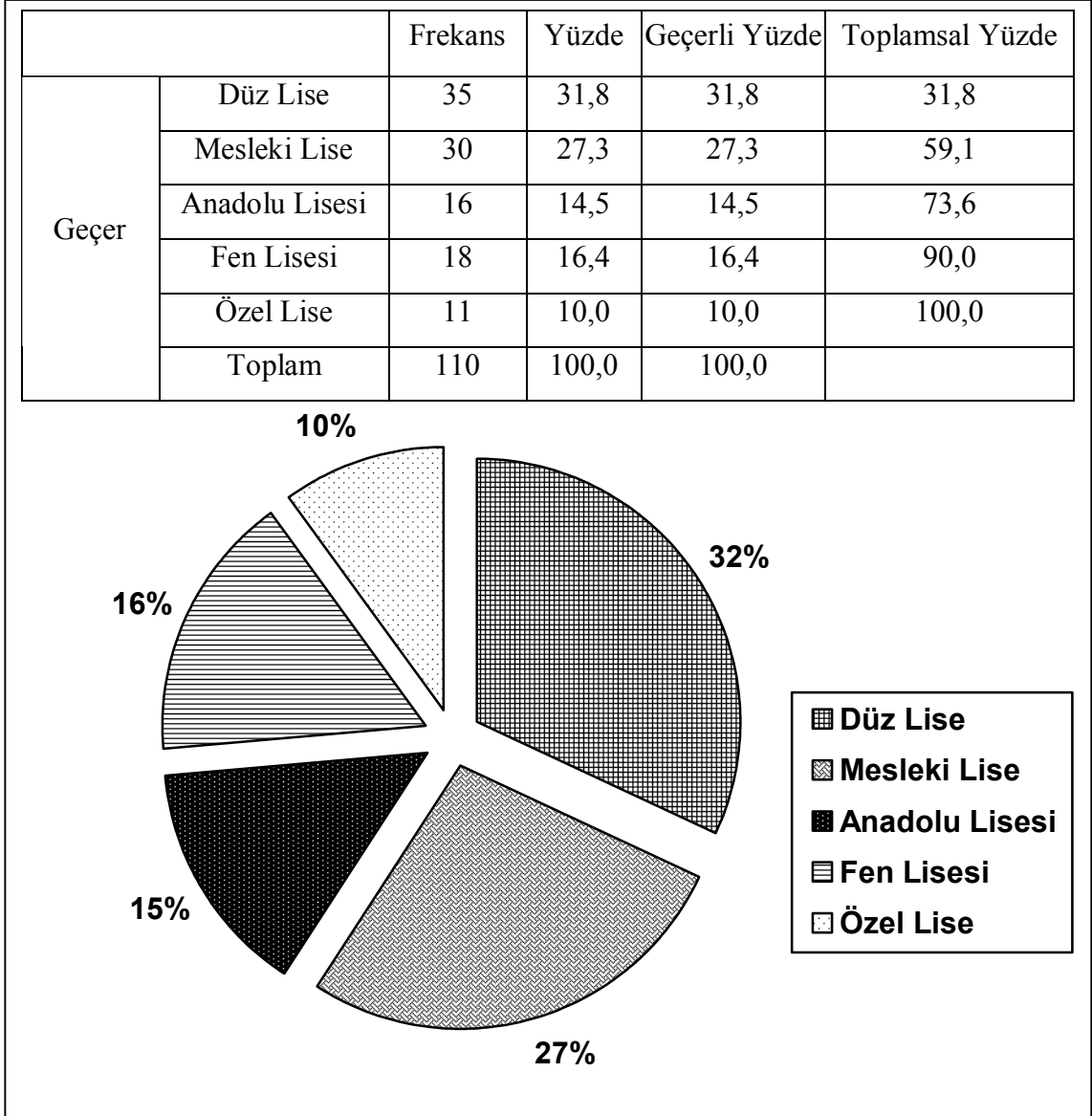
Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenler cinsiyetleri baz alınarak incelendiklerinde % 63'ünün erkek, % 37'sinin ise kadın olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullara göre dağılımı şekil 3'te görülmektedir.

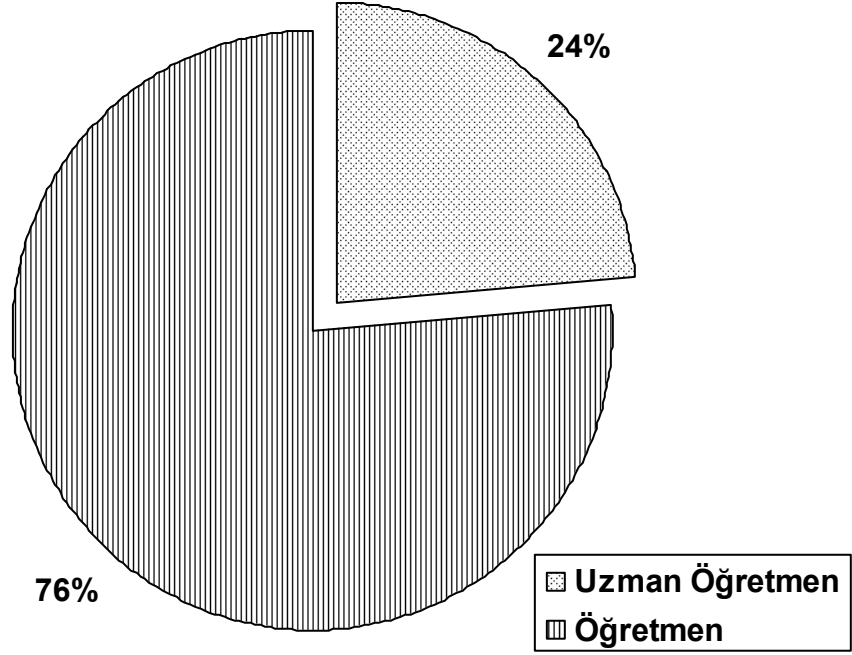

Şekil 3: Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullara Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenler görev yaptıkları okullar baz alınarak incelendiklerinde % 32'sinin düz lise, % 27'sinin mesleki lise, % 15'inin Anadolu lisesi, % 16'sının fen lisesi, % 10'unun ise özel liselerde görev yaptıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin statülerine göre dağılımları şekil 4'te görülmektedir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçer	Uzman Öğretmen	26	23,6	23,6	23,6
	Öğretmen	84	76,4	76,4	100,0
	Toplam	110	100,0	100,0	

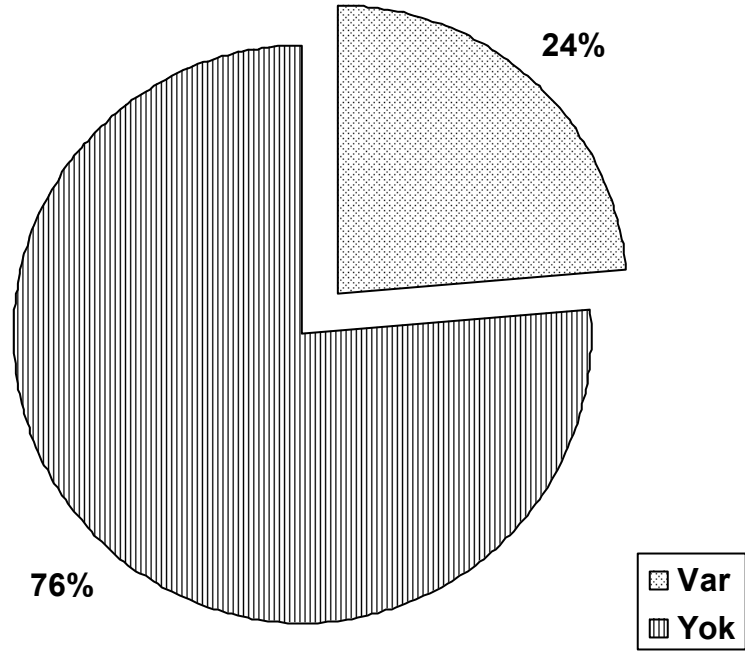

Şekil 4: Öğretmenlerin Statülerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenler statüleri baz alınarak incelendiklerinde % 24'ünün uzman öğretmen, % 76'sının ise öğretmen olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin lisansüstü eğitim alıp, almadıkları şekil 5'te görülmektedir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçer	Var	26	23,6	23,9	23,9
	Yok	83	75,5	76,1	100,0
	Toplam	109	99,1	100,0	
Kayıp		1	,9		
Toplam		110	100,0		

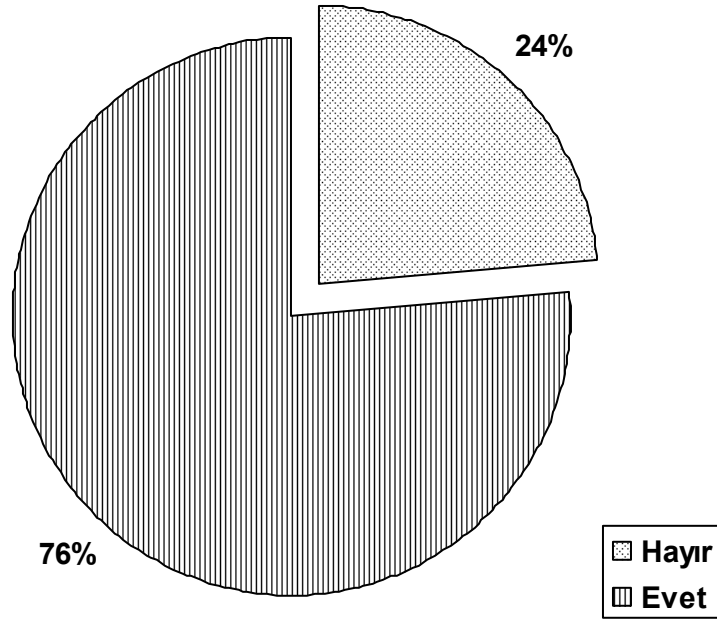

Şekil 5: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenler lisansüstü eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde % 24'ünün lisansüstü eğitim yaptığı % 76'sının ise lisansüstü eğitim yapmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin, lisansüstü eğitimlerini alanlarında mı, yoksa başka bir alanda mı yaptıkları Şekil 6'da görülmektedir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçer	Evet	20	18,2	74,1	74,1
	Hayır	7	6,4	25,9	100,0
	Toplam	27	24,5	100,0	
Kayıp		83	75,5		
Toplam		110	100,0		

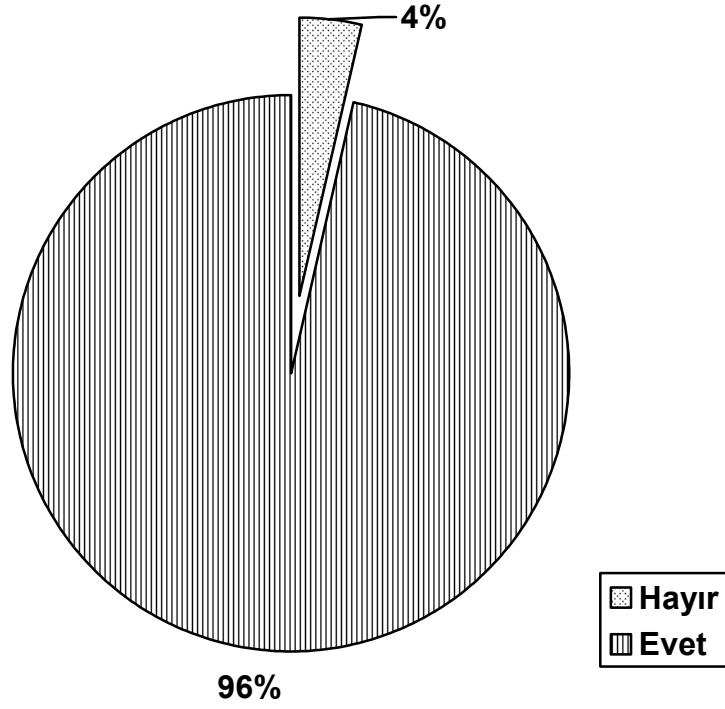
Şekil 6: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimlerinin Alanlarına Göre Dağılımları

Lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin eğitimlerinin alanına göre dağılımları incelendiğinde % 74'ünün lisans eğitimi ile aynı alanda, % 26'sının ise lisans eğitiminden farklı bir alanda eğitim gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslek bilgisi eğitim alma durumlarına göre dağılımları şekil 7'de görülmektedir.

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçer	Evet	106	96,4	96,4	96,4
	Hayır	4	3,6	3,6	100,0
	Toplam	110	100,0	100,0	

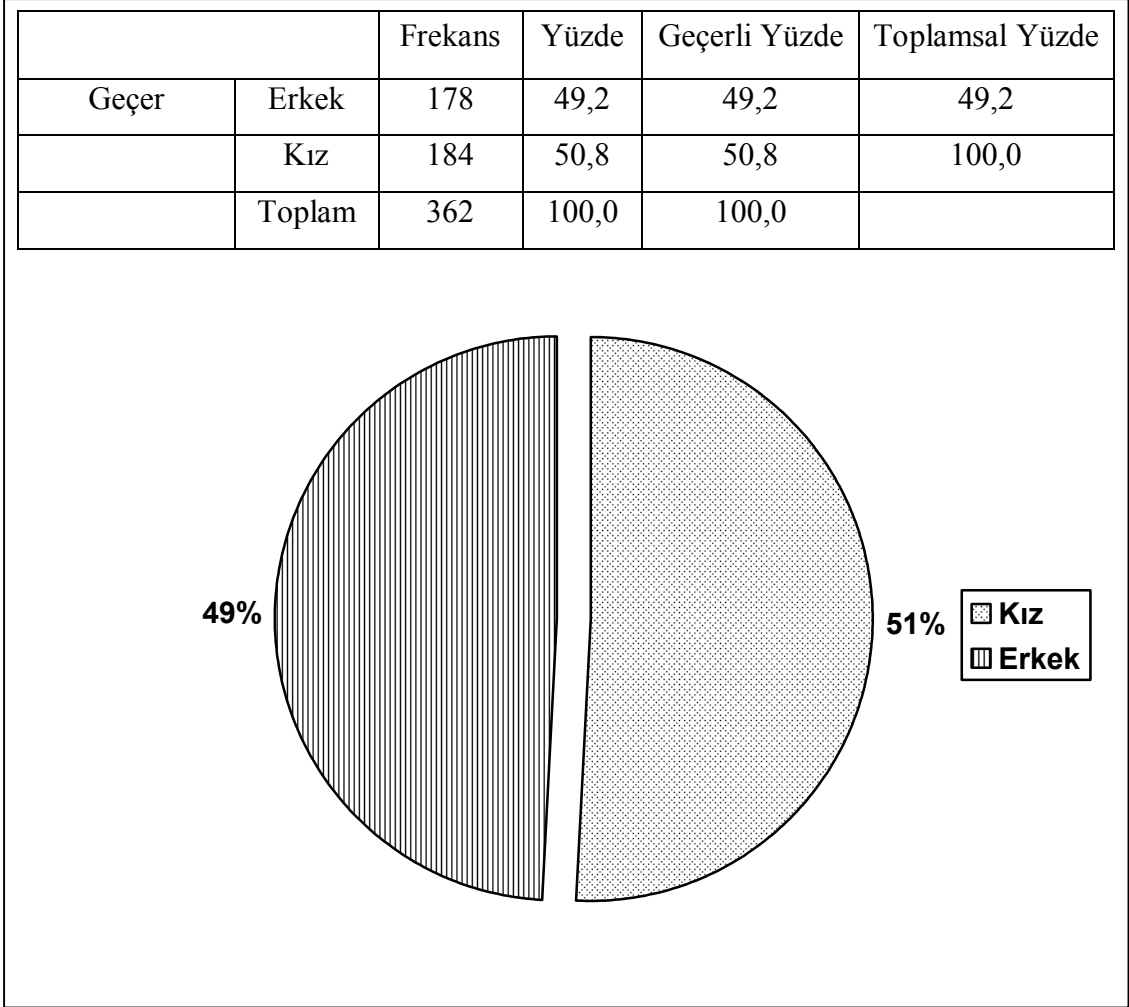
Şekil 7: Öğretmenlerin Meslek Bilgisi Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenler meslek bilgisi eğitimi (pedagojik formasyon) alma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde % 96'sının bu eğitimi alırken % 4'ünün bu eğitimi almadığı anlaşılmaktadır.

4.1.2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri cinsiyet, sınıf ve okul değişkenleri altında incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı şekil 8’de görülmektedir.

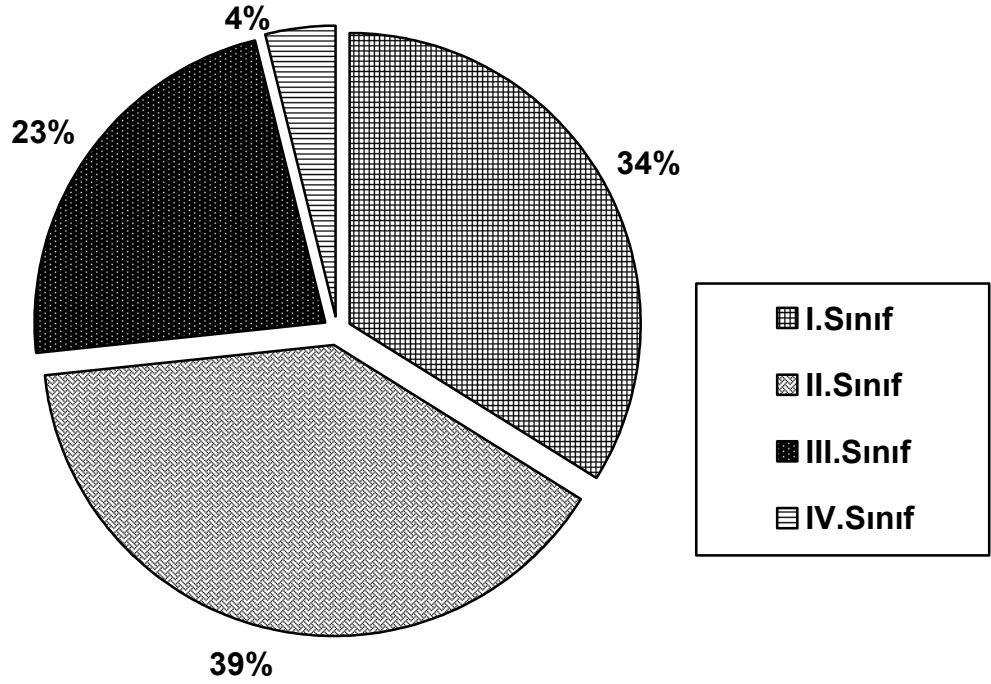

Şekil 8: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrenciler cinsiyetleri baz alınarak incelendiğinde % 49’unun erkek, % 51’inin ise kız olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre dağılımı şekil 9’da görülmektedir.

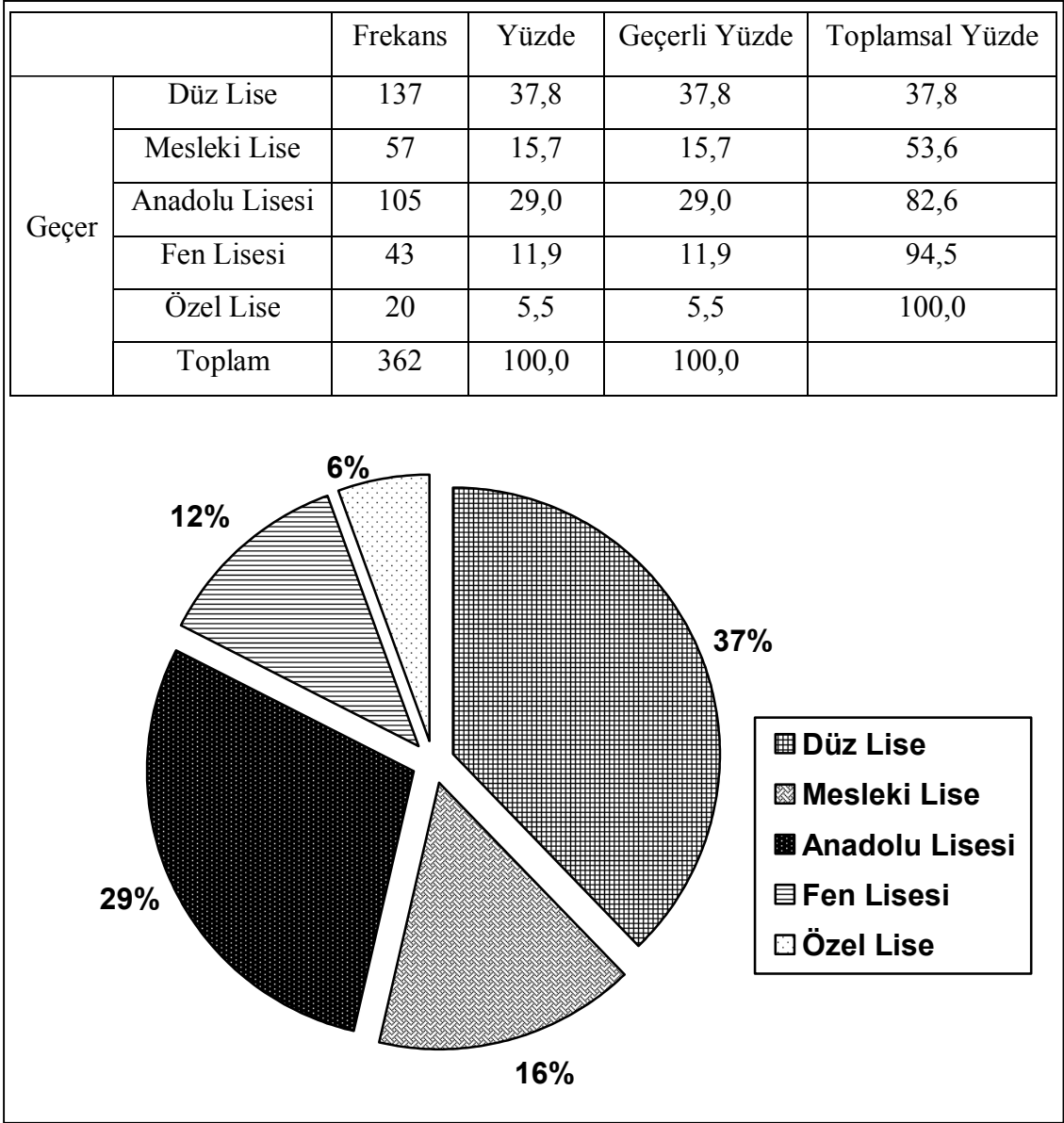
		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamsal Yüzde
Geçer	I nci Sınıf	123	34,0	34,0	34,0
	II nci Sınıf	142	39,2	39,2	73,2
	III ncü Sınıf	83	22,9	22,9	96,1
	IV ncü Sınıf	14	3,9	3,9	100,0
	Toplam	362	100,0	100,0	

Şekil 9: Öğrencilerin Sınıflarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrenciler sınıfları baz alınarak incelendiklerinde %34'ünün I nci sınıf, % 39'unun II nci sınıf, % 23'ünün III ncü sınıf, % 4'ünün IV ncü sınıfta eğitim gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarına göre dağılımları şekil 10'da görülmektedir.

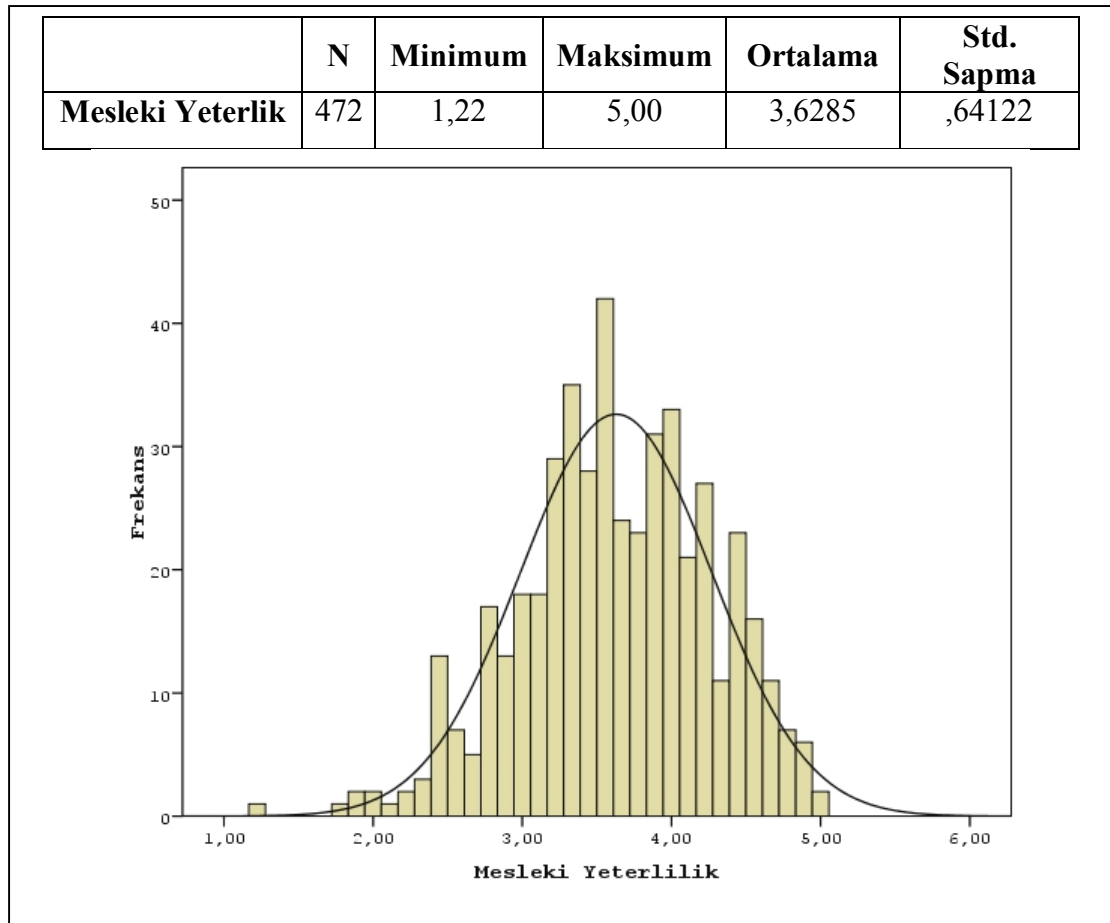

Şekil 10: Öğrencilerin Okullarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrenciler öğrenim gördükleri okullar baz alınarak incelendiklerinde % 38'inin düz lise, % 16'sının meslek lisesi, % 29'unun Anadolu lisesi, % 12'sinin fen lisesi, % 6'sının ise özel lisede öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

4.2. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitim – Öğretim Ortamına İlişkin Bulgular

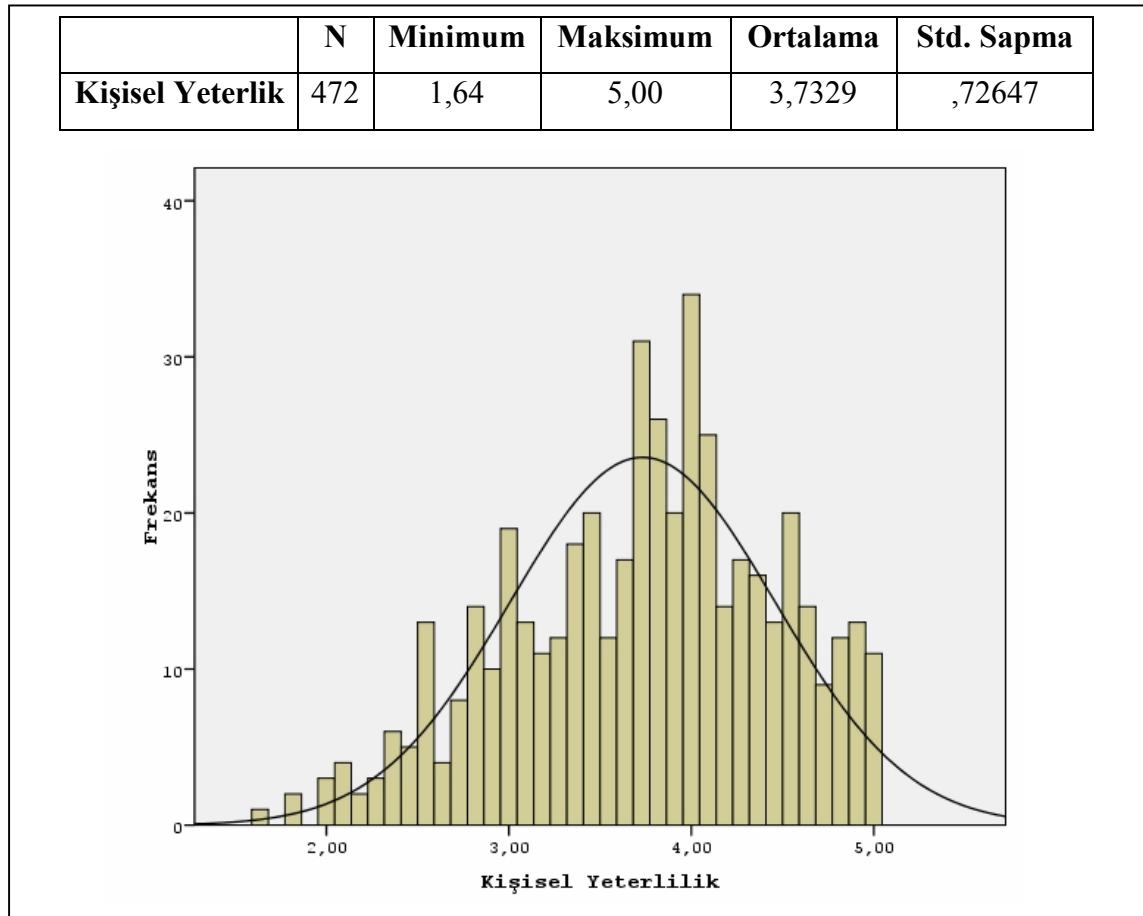
Bu bölümde, öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlikleri ve eğitimin düzeyi tanımlayıcı istatistik ve grafikler yardımıyla incelenmiştir. Öğretmenlerin mesleki yeterliklerine ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde, öğretmenlerin bu faktörden $X_{ort} = 3,62$ puan aldıkları ve dağılımın standart sapmasının $ss = 0,64$ olduğu ve verilerin $X_{min} = 1,22$ ile $X_{max} = 5,00$ aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular kesinlikle katılmıyorum seçeneğinin; 1.00-1.79, katılmıyorum seçeneğinin; 1.80-2.59, kararsızım seçeneğinin; 2.60-3.39, katılıyorum seçeneğinin; 3.40-4.19, tamamen katılıyorum seçeneğinin; 4.20-5.00 aralığına karşılık geldiği dikkate alınarak incelendiğinde bu faktöre ilişkin görüşlerin katılıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 3: Öğretmenlerin Mesleki Yeterlik Durumları

Şekil 11’deki dağılım incelendiğinde de faktöre ait verilerin $X_{ort} = 3,62$ değerinin sağında ve solunda normal bir dağılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin iyi düzeyde olduğu ve konuya ilişkin görüşlerin tutarlı bir dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

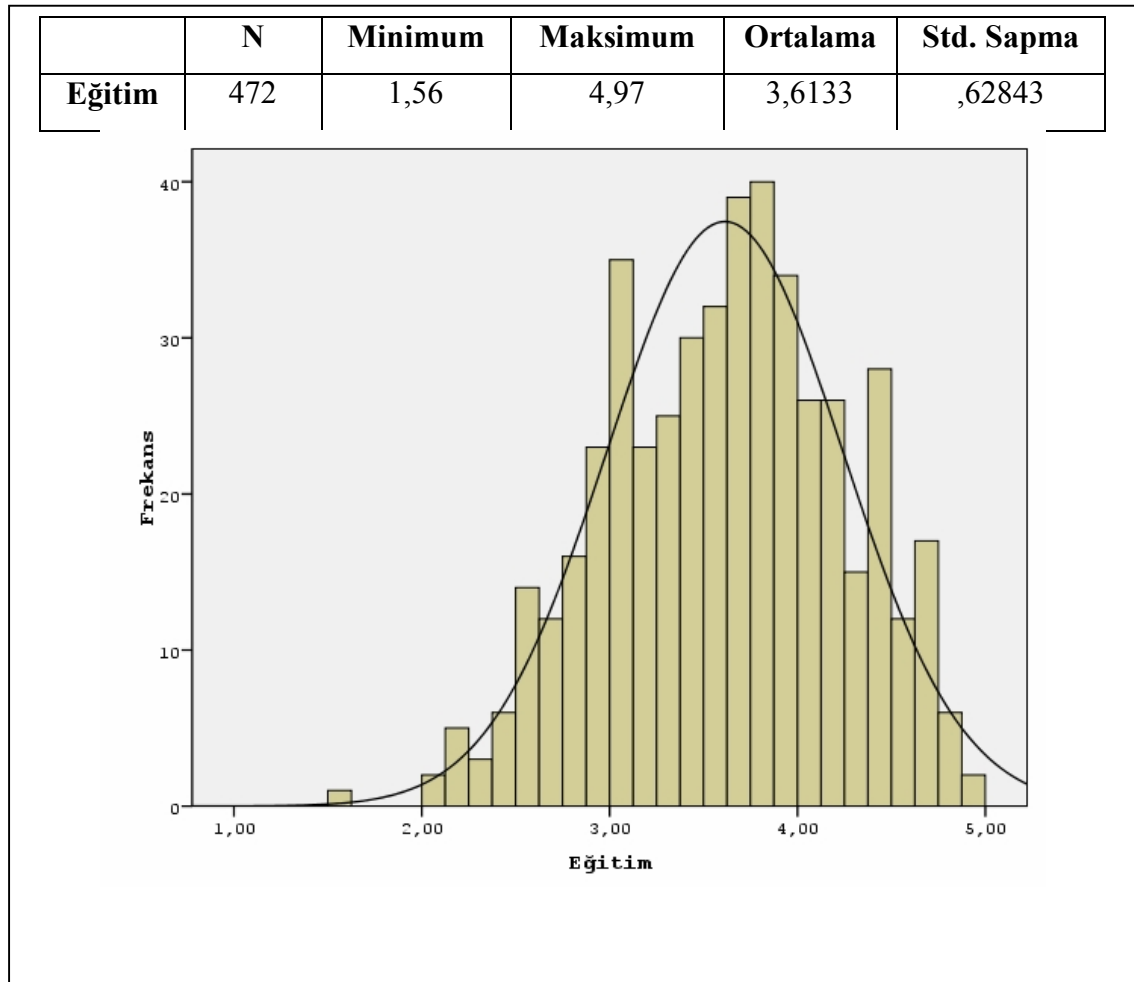
Öğretmenlerin kişisel yeterliklerine ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde, öğretmenlerin bu faktörden $X_{ort} = 3,73$ puan aldıkları ve dağılımın standart sapmasının $ss = 0,72$ olduğu ve verilerin $X_{min} = 1,64$ ile $X_{max} = 5,00$ aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular kesinlikle katılmıyorum seçeneğinin; 1.00-1.79, katılmıyorum seçeneğinin; 1.80-2.59, kararsızım seçeneğinin; 2.60-3.39, katılıyorum seçeneğinin; 3.40-4.19, tamamen katılıyorum seçeneğinin; 4.20-5.00 aralığına karşılık geldiği dikkate alınarak incelendiğinde bu faktöre ilişkin görüşlerin katılıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 4: Öğretmenlerin Kişisel Yeterlik Durumları

Şekil 12’deki dağılım incelendiğinde de faktöre ait verilerin $X_{ort} = 3,73$ değerinin sağında ve solunda normal bir dağılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin kişisel yeterliklerinin iyi düzeyde olduğu ve konuya ilişkin görüşlerin tutarlı bir dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Eğitim-Öğretim Ortamına ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde, bu faktörün ortalamasının $X_{ort} = 3,61$ ve dağılımın standart sapmasının $ss = 0,63$ olduğu ve verilerin $X_{min} = 1,56$ ile $X_{max} = 4,97$ aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular kesinlikle katılmıyorum seçeneğinin; 1.00-1.79, katılmıyorum seçeneğinin; 1.80-2.59, kararsızım seçeneğinin; 2.60-3.39, katılıyorum seçeneğinin; 3.40-4.19, tamamen katılıyorum seçeneğinin; 4.20-5.00 aralığına karşılık geldiği dikkate alınarak incelendiğinde bu faktöre ilişkin görüşlerin katılıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 5: Eğitim – Öğretim Ortamı

Şekil 13'deki dağılım incelendiğinde de faktöre ait verilerin $X_{ort} = 3,61$ değerinin sağında ve solunda normal bir dağılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgulardan hareketle okullardaki eğitim öğretim ortamının iyi düzeyde olduğu ve konuya ilişkin görüşlerin tutarlı bir dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

4.3. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Etkileri

Bu bölümde, öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterliklerinin eğitime etkileri korelasyon ve çoklu regresyon analizi yardımıyla incelenmiştir.

Tablo 1: Korelasyon Tablosu

	Ortalama	Standart Sapma	Mesleki Yeterlik	Kişisel Yeterlik	Eğitim
Mesleki yeterlik	3,6285	,6412	$\alpha = ,820$		
Kişisel yeterlik	3,7329	,7265	,753**	$\alpha = ,894$	
Eğitim	3,6133	,6284	,905**	,908**	$\alpha = ,964$

** $p < ,01$

Tablo 1 değişkenler arasındaki korelasyonları, değişkenlerin ortalamalarını, standart sapmalarını ve güvenilirliklerini göstermektedir. Bu iki bağımsız değişkenin hem birbirleriyle hem de eğitim ile ilişkili olduğu, korelasyon analizi sonucunda ortaya konulmuştur. Yapılan analiz sonucunda tablo 1 de görüleceği gibi ilgili değişkenlerin alfa değerleri verilmektedir. Coranbach alfasının alt sınırı olan 0,820 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla anketin güvenilirliği ispatlanmıştır.

Korelasyon analizi sonucunda; öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ile kişisel yeterlikleri arasında % 0,01 düzeyinde olumlu ve anlamlı bir ilişki (,753) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ile kişisel yeterlikleri arasında ciddi bir ilişkinin olması anlamını taşımaktadır. Mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ile desteklendiği takdirde öğretmenin ideal ölçülerde olacağı bilinmelidir. Öğretmenin özverisi, sabırlı, anlayışlı, objektif, çalışma disiplinine sahip, ülke ve dünya gündemine duyarlı, kişisel gelişime önem veren, tutarlı kişilik sahibi, vicdanlı, yeni öğrenmelere açık, demokratik, yeterli dil becerisine sahip, nezaket sahibi, toplumun kültür ve ahlak değerlerine değer veren bir kişiliğe sahip olması öğretmeni mesleki yeterlik açısından

destekleyecektir.

Mesleki yeterlik ile eğitim arasında % 0,01 düzeyinde olumlu ve anlamlı bir ilişki (,905) olduğu görülmektedir. Mesleki yeterliği iyi olan bir eğitici kişisel yeterlikle desteklediği eğitim işinde başarılı olacağı anlamını taşımaktadır. Mesleğinin gereklerine göre yetişme, sürekli kendini geliştirme isteğinde bulunma, işini sevme, öğrenciyi merkeze alma, bu yöndeki amaçlarını açıkça belirleme ve buna ulaşmanın ısrarlı çabası içinde bulunma, etkili öğretmenin nitelikleri olarak belirtilebilir. Bu niteliklerin artması eğitimi olumlu yönde doğrudan etkilemektedir.

Kişisel yeterlik ile eğitim arasında % 0,01 düzeyinde olumlu ve anlamlı bir ilişki (,908) olduğu görülmektedir. Kişisel yeterliğin mesleki yeterliği doğrudan etkilediği sonucuna değinmiştik. Eğitim ve öğretimin temeli, öğretmen-öğrenci ilişkisine dayanmaktadır. Bu ilişkiler istenen düzeyde olmadıkça, amaç, konu, çevre ve diğer öğretim öğeleri ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın sağlıklı bir eğitim ve öğretim olamaz. Çocuklara değer veren öğretmen kendini onlara, sevdirecektir. Bu sevgi, eğitimin ilk şartıdır. Öğrencilerin derse katılmasını sağlamak, düşüncelerine önem vermek, bunları sınıf ortamında paylaşmak ve onlarla anlaşmak öğrencilerle kurulan etkileşimi olumlu yönde etkileyecektir. Öğretmenin ne öğrettiği gibi nasıl öğrettiği, öğrencileri ile nasıl bir ilişki, iletişim ve etkileşim içinde olduğu, öğrencilerini hangi ölçülerde tanıdığı ve onların beklentilerine hangi ölçüde cevap verebildiği çok önemlidir. Öğretmenin öğrenciyi iyi tanıması, eğitim ve öğretimde başarıyı arttırdığı yönünde genel bir düşünce sahiptir. Bu da öğrenci merkezli eğitim demektir. Öğrenci merkezli bir eğitimde, öğrenci sistemin temelidir. Öğretmen öğrencilerini fiziksel, sosyo-ekonomik, zihinsel, duygusal ve psikomotor gibi çeşitli özellikleri ile tanır. Bu özelliklerine uygun öğrenme deneyimleri yaratır. Öğrenme biçimlerindeki farklılıkları anlar. Bu farklılıklara uygun âdil öğrenme fırsatları düzenler. Elbette burada bahsedilenler öğretmenlerin kişisel yeterlikleri ile mümkün olup eğitimi doğrudan etkilemektedir.

Çelikten ve Can'ın İdeal Öğretmen konusunda yaptıkları uygulamalı araştırma sonuçları da yukarıda sıralanan ve açıklanan özelliklerle paralellik göstermektedir. Anılan araştırmacılara göre "İdeal Öğretmen" öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü,

sevecen, güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş ve dost olmalı, düşünce ve davranışlarıyla öğrenciler için bir model olmalıdır. Öğretmenin başarıya odaklanması, öğrencilerden yüksek beklentiler içinde bulunması, öğretmenlerce çok önemli bulunan öğretmen özelliklerindedir.²

Öğretmenin mesleki bilgisi ve kişilik özellikleri ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen Sümbül, bazı araştırmacıların bu değişkenlerin kararlı olmaması nedeniyle öğrenci başarısı ile anlamlı ilişki vermediklerini ileri sürdüklerini, buna karşılık gözlem ve teknikleri geliştikçe öğretmenlerin bazı niteliklerinin öğrenci başarısı ile ilişkisini gösteren araştırma bulgularına rastlanmakta olduğunu belirtmiştir.³ Örneğin, anılan yazara göre, sıcak, hevesli, heyecanlı, işe yönelik, düzenli olma, çeşitli materyal kullanma, açıklamalar yapma, derse bir önceki dersi özetleyerek başlama, arka arkaya birkaç soru sorma yerine tek ve açık bir soru sorma öğrenci başarısı ile olumlu ilişki gösteren öğretmen davranışları olarak bulunmuştur. Öte yandan eleştirme, kınama, küçük düşürücü sözler söyleme, yarışmayı teşvik etme, cinsiyet yönünden ayırım yapma ise olumsuz ilişki gösteren özellikler olarak sıralanmıştır. Kısaca başarılı öğretmenlerin, öğrencilerden akademik beklentisi olan, onları teşvik eden, akademik gelişmelerden sorumluluk payı çıkararak konusuna hâkim, derste konusu ile ilgili aktif ve bilgili kişiler oldukları saptanmıştır.

Yukarıda bahsedilenler öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin kişisel yeterlikleri ile ilişkilendirildiğinde ayrılmaz bir bütünlüğünün olduğu, bu iki yeterliğinde eğitimi doğrudan olumlu yönde etkilediği anlamını çıkarabiliriz.

---

² Çelikten, M. ve N. Can, “Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, S. 15, 2003, s. 253-267

³ Sümbül, M.,”Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller”, Eğitim Yönetimi, Yıl, 2, S. 4, 1996, s.605.

Tablo 2: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Etkilerine İlişkin Regresyon Analizi

	Beta	Sig.(Anlamlılık)
Bağımsız Değişkenler		,014
Mesleki Yeterlik	,511	,000
Kişisel Yeterlik	,523	,000
	R ² =,938 F=3531,507 Sig.=,000	

Bağımlı Değişken: Eğitim

** p < 0,01

*p < 0,05

Bağımsız değişken durumundaki öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin, eğitime etkileri Tablo 2’de ayrı ayrı incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliği arasında [F=3531,507, Sig.=0,00] p < 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu ve eğitimin etkinliğini büyük ölçüde bu iki faktörün belirlediği söylenebilir.

Tablo 2’deki analiz sonuçlarından, bağımsız değişken durumundaki öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin, eğitime etkileri bir bütün olarak ele alındığında söz konusu ilişkinin rastlantısal olmayacak derecede güçlü olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2’deki sonuçlar, bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkene ait varyansı [R²=,938] % 94 oranında açıkladığı diğer bir ifade ile öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitimi % 94 oranında belirlediği anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime etkisinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

4.4. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Değişimi

Bu bölümde, öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliğinin öğretmenlerin tanımlayıcı özelliklerine göre farklılaşma durumu incelenmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	,529	108	,598	,04415	,08349
Kişisel Yeterlik	,054	108	,957	,00482	,08915
Eğitim	,312	108	,755	,02323	,07439

Tablo 3'deki analiz sonuçlarından, yaş ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin cinsiyet değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Okul Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

		Kareler Toplamı (Sum of Squares)	df	Ortalama Kare (Mean Square)	F	Anlamlılık (Sig.)
Mesleki Yeterlik	Gruplar Arası	,334	4	,083	,459	,766
	Grup İçi	19,076	105	,182		
	Toplam	19,410	109			
Kişisel Yeterlik	Gruplar Arası	,526	4	,132	,641	,634
	Grup İçi	21,550	105	,205		
	Toplam	22,077	109			
Eğitim	Gruplar Arası	,382	4	,096	,669	,615
	Grup İçi	15,002	105	,143		
	Toplam	15,385	109			

Tablo 4'deki analiz sonuçlarından, görev yapılan okul ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel

yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin görev yaptıkları okullara bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin okul değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Statü Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	,158	108	,875	,01506	,09513
Kişisel Yeterlik	,715	108	,476	,07243	,10123
Eğitim	,736	108	,463	,06219	,08449

Tablo 5’deki analiz sonuçlarından, statü ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin statülerine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin statü değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 6: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Lisans Üstü Eğitim Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	1,026	107	,307	,09752	,09500
Kişisel Yeterlik	,820	107	,414	,08341	,10173
Eğitim	,805	107	,423	,06807	,08455

Tablo 6’deki analiz sonuçlarından, lisansüstü eğitim ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile

verdikleri eğitimin etkinliğinin lisansüstü eğitim görme durumlarına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin lisansüstü eğitim değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 7: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğinin Meslek Bilgisi Kursu Değişkenine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	-,199	108	,843	-,04298	,21589
Kişisel Yeterlik	,429	108	,669	,09863	,23009
Eğitim	,108	108	,914	,02077	,19223

Tablo 7'deki analiz sonuçlarından, meslek bilgisi eğitimi (formasyon) alma durumu ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin meslek bilgisi eğitimi alma durumlarına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin meslek bilgisi eğitimi değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 8: Öğrencilerin Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliğine İlişkin Değerlendirmelerinin Cinsiyetlerine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	-,423	360	,672	-,02581	,06100
Kişisel Yeterlik	1,276	360	,203	,08929	,06995
Eğitim	,338	360	,736	,01943	,05751

Tablo 8'deki analiz sonuçlarından, öğrencilerin cinsiyeti ile öğretmenlerinin mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği hakkındaki görüşleri arasındaki

ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliği hakkındaki görüşlerinin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğine ilişkin görüşlerin öğrencilerin cinsiyetinden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bölümden elde edilen sonuçlar bir bütün olarak incelendiğinde öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin tanımlayıcı özelliklere bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin öğretmenlerin tanımlayıcı özelliklerinden bağımsız olduğu sonucuna varılmıştır.

4.5. Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Farklılaşma Durumu

Bu bölümde, öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliği hakkında öğretmen ve öğrenci görüşlerinin farklılaşma durumu incelenmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Farklılaşma Durumu

	t-test				
	t	df	Anlamlılık (Sig. 2-tailed)	Ortalamaların Farkı (Mean Difference)	Std. Hata (Std. Error Difference)
Mesleki Yeterlik	13,306	470	,000	,79253	,05956
Kişisel Yeterlik	13,087	470	,000	,88711	,06778
Eğitim	15,489	470	,000	,86321	,05573

Tablo 9'daki analiz sonuçlarından, öğretmen ve öğrencilerin; öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği hakkındaki görüşleri arasındaki farkın $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterlikleri ile Eğitimin Etkinliği Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

	Katılımcı	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
Mesleki Yeterlik	Öğretmen	110	4,2364	,42199	,04024
	Öğrenci	362	3,4438	,57957	,03046
Kişisel Yeterlik	Öğretmen	110	4,4132	,45004	,04291
	Öğrenci	362	3,5261	,66596	,03500
Eğitim	Öğretmen	110	4,2753	,37569	,03582
	Öğrenci	362	3,4121	,54636	,02872

Tablo 10'daki sonuçlar incelendiğinde de öğretmenlerin istisnasız tüm faktörlere ait görüşlerinin öğrencilerin görüşlerinden daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliği hakkında öğrencilere göre daha iyimser bir bakış açısına sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisini belirlemek amacıyla; Kocaeli ilindeki liselerdeki öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerine ilişkin, 110 öğretmen ve 362 öğrencinin görüşlerinin alındığı bir anket uygulanmıştır.

Uygulanan anket sonuçlarının analizi neticesinde; öğretmenlerin mesleki, kişisel yeterliklerinin iyi düzeyde olduğu ve konuya ilişkin görüşlerin tutarlı bir dağılım gösterdiği sonucu çıkarken, okullardaki eğitim öğretim ortamının iyi düzeyde olduğu çıkan diğer bir sonuçtur. Eğitim ortamı elbette ki etkin eğitim için gerekli olan koşullardan biridir. Ancak anketin düzenlendiği okulların eğitim ortamlarının iyi olması, Türkiye'deki okullar için bir genelleme yapılabilecek bir sonuç değildir.

Öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime etkisinin oldukça yüksek olduğu bu araştırma sonucunda bir kez daha ortaya çıkmıştır. Araştırmada öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile eğitimin etkinliği arasında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, yani eğitimin etkinliğini büyük ölçüde bu iki faktörün belirlediği sonucuna varılmıştır. Diğer bir ifade ile etkin eğitim ancak mesleki ve kişisel alanda yeterli olan öğretmenler sayesinde gerçekleşebilir.

Öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliğinin cinsiyetlerine, görev yaptıkları okullara, statülerine, lisansüstü eğitim görme, meslek bilgisi kursu alma durumlarına bağlı olarak farklılık göstermediği diğer bir ifade ile mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliğinin bu değişkenlerden bağımsız olduğu araştırma sonuçlarındandır. Diğer bir ifade ile öğretmenlerin kadın veya erkek olması öğrencilerin etkin eğitim almasıyla bir ilişkisi yoktur. Mesleki ve kişisel alanda gerekli yeterliklere sahip olan öğretmenler kadın olsun, erkek olsun, öğrencilerine etkin bir eğitim verebilmektedirler. Ayrıca öğrencinin gittiği okulun da etkin eğitim almasıyla bir ilişkisi olmadığı gibi, öğretmenlerin lisansüstü eğitim almış olmaları, meslek bilgisi eğitimi (formasyon) almış olmaları da etkin eğitim vermeleriyle ilişkisi yoktur.

Bu demek olmaz ki, öğretmenlerimizin etkin eğitim vermeleriyle kendilerini geliştirmek için yaptıkları yüksek lisans, meslek bilgisi eğitimlerine gerek yoktur. Sadece etkili eğitimde mesleki ve kişisel özellikler ön planda olup, mesleki ve kişisel

anlamda yeterli olan öğretmenler etkili eğitim verebilmektedirler. Meslek bilgisi eğitimleri (formasyon) ve lisansüstü eğitim, zaten öğretmenlerin kişisel ve mesleki anlamda kendilerini yetiştirebilecekleri yerlerdir.

Öğretmen ve öğrencilerin; öğretmenlerin mesleki yeterlik, kişisel yeterlik ve eğitimin etkinliği hakkındaki görüşleri arasında $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Ankete katılan öğretmenler istisnasız tüm faktörlere ait görüşlerinin öğrencilerin görüşlerinden daha yüksek ortalamaya sahiptir. Diğer bir ifade ile öğretmenler; mesleki ve kişisel yeterlikleri ile verdikleri eğitimin etkinliği hakkında öğrencilerine göre daha iyimser bir bakış açısına sahiptirler. Öğrenciler öğretmenlerini, öğretmenlerinin kendilerini gördükleri kadar yeterli bulmamaktadırlar.

Öneriler

Etkin eğitim kişisel ve mesleki alanda yeterli öğretmenler gerçekleşebildiğine göre; öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik şu öneriler getirilmiştir.

1. Öğretmenler, meslekî ve kişisel yeterliklerini sürekli geliştirme çabasında olmalıdırlar. Bunun için, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim ortamlarında kendilerini geliştirmelidirler. Bu hizmet içi eğitimlerde de eğitim etkinlik modeline uygun hazırlayıcı ve uygulamalı dersler verilmeli geri dönütler eksiklikler tespit edildikten sonra eğitime başlanmalıdır.
2. Öğretmen adaylarına çeşitli ortamlarda geniş bir deneyim kazandırıcı uygulamalara gidilmelidir. Çalışan öğretmenlerin, sadece sınıf ve eğitim düzeylerinde değil, tüm okulu kapsayan boyutlarda yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri yönünde önlemler alınmalıdır. Öğretmenlere, kendi yetersizliklerini fark etme olanağını verecek, öğretim biçimlerinin çeşitli yönlerini analiz edebilme becerileri kazandırılmalıdır.
3. Okullarda etkili öğretimi destekleyici çalışmalar yapılmalıdır. Öğretimi, yüksek beklentileri vurgulamalı, ortaklaşa planlamayı ve uygulamayı, akademik ve işbirlikçi ilişkileri özendirilmeli, başarının tanınması ve ödüllendirilmesine önem

vermeli, öğrencilerin etkili düzeyde öğrenmesine yol açan istendik ve olumlu havayı sağlamayı hedeflemeli ve desteklemelidir. Oluşturulan güçlü okul kültürü ise, tüm okul çalışanlarına, öğrencilere ve çevreye okulu benimsetmeli, herkesi başarıya özendirilmeli ve güçlü okul değerlerinin paylaşılmasını sağlamalı, “birlikte başarma”nın mutluluğunu yaşatmalıdır.

4. Öğretmenlerin geliştirilmesinin hedefinde, etkili öğretmen davranışlarının olduğu, tüm eğitim çalışanlarınca paylaşılması sağlanmalıdır. Öğretmenlerin eğitim ve geliştirilmesi programlarında, bireysel gelişimi ve bireysel farklılıkları merkeze alan (öğrenci merkezli eğitim) öğrenme-öğretme yaklaşımları esas alınmalı, bu yaklaşımları sınıf yönetiminde gerçekleştirebilecek öğretmenlerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneriler:

1. Yapılan araştırma Kocaeli ili İzmit Merkez liselerde görev yapan öğretmen ve bu liselerde okuyan öğrencileri kapsamaktadır. Daha etkin sonuçlar için Türkiye'nin diğer il ve ilçelerinde çalışma tekrarlanabilir veya daha kapsamlı olarak tüm Türkiye'yi içine alan öğretmen yeterlikleriyle ilgili çalışmalar yapılabilir. Bunun neticesinde etkin eğitim için öğretilerde bulunması gereken mesleki ve kişisel yeterlikler tespit edilir ve öğretmen yetiştiren kurumlarda belirlenen yeterlikler üzerine verilen eğitim yoğunlaştırılabilir.
2. Araştırmada öğrencilere uygulanan ankette, bazı öğrenciler istek ve tepkilerini anketin boş kısımlarına yazmışlardır. Bu istek ve tepkilerden dikkat çekici olanlar şunlardır; 1-Bu anket tüm öğretmenlerimiz için branş branş yapılırsa daha etkili olabilirdi. Yani biz tüm öğretmenlerimizi göz önünde bulundurarak ortalama yorum yapamayabiliriz. 2- Anket uygulanırken ders öğretmenlerinin sınıfta olmasını istemiyoruz; başımızda öğretmenimiz olmasa iyi olurdu. 3-Bu anket gerçekten okunacak mı? 4-Bizim sınıfımız okulun en iyi sınıfı; yani hem disiplinli hem de başarılı. Acaba diğer sınıflarda da yapıldı mı? Yani niye biz? 5-Anket soruları çok uzun; okurken ve cevap verirken sağlıklı düşünemiyoruz vs. gibi küçük notlar düşmüşler.

3. Buradan yola çıkarak, ileride yapılacak araştırmalarda öğrencilerin dile getirdikleri hususların dikkate alınması daha gerçekçi araştırma sonuçlarına ulaşılmasını sağlayacağı muhakkaktır.
4. Ayrıca; anket soruları sadece öğretmenlerin değil öğrencilerin de rahatlıkla cevaplayabileceği anlaşılır halde ele alınmalıdır. Anket uygulamasında okul müdürlerinin gösterdiği sınıf ne kadar ideal ölçüde olduğu düşünölmelidir. Özellikle araştırma anketi belirtilen tüm öğretmenleri tek ankette değil ayrı ayrı branşlara göre yapılması gerçeği Kocaeli ve ölkemizde öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitim üzerinde etkisinin ne düzeyde olduğunu gösterecektir.

KAYNAKÇA

- Arslan, M., “İlköğretim Öğretmenlerini Yetiştirilmesi”, Öğretmenlik Mesleği, Türkiye, Almanya ve Kıbrıs'ta Öğretmen Yetiştirme, Ankara, 2000.
- Aydın, M.Ş., “Din Eğitim-Öğretiminin Kilit Sorunu: Branşının Uzmanı Öğretmen Eksikliği”: Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Semineri, Kayseri 1998. s.271-284
- Ayhan, H., Eğitim Bilimine Giriş, İstanbul, 1997.
- Aytürk, N. Yönetim Sanatı, Ankara, 1999.
- Başaran, İ.E., Eğitim Psikolojisi, Ankara, 2004.
- Bloom, B. S., İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, (Çev. Durmuş Ali Özçelik), Ankara: 1979.
- Brophy, J., Teacher Praise: A functional Analysis, Review of Educational Reserch, 51 (1), 1981.
- Büyükkaragöz S. ve C.Çivi, Genel Öğretim Metodları, İstanbul, 1997.
- Çakan, M., “Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 37, S. 2, 2004.
- Çelikten, M., M. Şanal ve Y. Yeni, “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 19, 2005/2 .
- Çelikten, M. ve N. Can, “Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, S. 15, 2003
- Cerit, Y., "Küreselleşmenin Eğitimsel Etkileri", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 9, Bolu, 2004.
- Demirel, Ö., Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı, Ankara, 2005.
- Eğitimsen, Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Sempozyumu, Ankara, 2003.
- Erden, M, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara, 2004.
- Erden, M., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, İstanbul, 2004.
- Ertuğrul, H. Öğretmenin Başarı Klavuzu, İstanbul 2005.

- Ertürk, S.,Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, 1979.
- Fidan N. ve M.Erden, Eğitime Giriş, İstanbul, 2001.
- Gürkan, T.,“Öğretmenin Nitelikleri ve Görevleri”, Eskişehir, 2000.
- Gürkan,T. ve diğerleri, Eğitim Bilimine Giriş, İstanbul, 1998.
- Gürkan,T., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eskişehir, 2000.
- Gürkan, T.,Öğretmenin Nitelikleri ve Görevleri, Eskişehir, 2000.
- Hesapçioğlu, M.,Öğretim İlke ve Yöntemleri: Eğitim Programları ve Öğretim, İstanbul, 1994.
- <http://yasemin.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html/88.html> (15.08.2007)
- <http://oyegm.meb.gov.tr/>, (19.08.2007)
- <http://www.geocities.com/ahmetturk2006/makale/m7.htm> (20.08.2007)
- <http://www.ogretmenlik.com/makale1.htm> (20.08.2007)
- <http://www.tavas.gov.tr/anablok/cikanlar/muzumlu/ogretgunu.htm> (15.08.2007)
- <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akr2/ek3/ek31.html>, (19.08.2007)
- <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/sahin.htm> (18.08.2007)
- <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/seferoglu.htm> (19.08.2007)
- İşman, M., Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara,1999.
- Kahyaoglu,M. ve S.Yangın,” İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliklerine İlişkin Görüşleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Mart 2007 Cilt:15 .
- Karaçam,A., Başarılı Öğretmenin Portresi, İstanbul, 2003.
- Kılıç, A. ve H.Saruhan, “Teknik Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Becerileri”, Marmara Üniversitesi MTET2005 Kongresi.

- Kılıç, A. ve M. B. Acat, “Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Derslerin Gereklilik ve İşe Vuruluk Düzeyi”, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17.
- Kızılloluk H., “Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, 2002.
- Koşar, E. ve diğerleri, Eğitim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara, 2003.
- Kuzgun, Y., Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara, 1986.
- Küçükahmet, L., Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara, 1995.
- Külahoglu, Ş.Ö., “Eğitimin Psikolojik Temelleri”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, 2002.
- Oktar, İ. Ve S. Bulduk, “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Öğretmenlik Davranışlarının Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim, S.142, (Nisan, Mayıs, Haziran), Ankara, 1998.
- Ornstein, A. C. Teaching: Theory into Practice, Boston, 1995.
- oyegm.meb.gov.tr/yet/yayinlar/mevdur/mevcut%20durum%20raporu.doc – (19.08.2007)
- Önder, N.K., Öğretimde Program İlke ve Yöntemler, İstanbul, 1993.
- Öner, S. “Eğitimin Temeli Öğretmen”, Milli Eğitim, S.69, (Temmuz-Ağustos- Eylül), Ankara, 1986.
- Özer, B., Öğretmen Davranışlarının Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla Kazandırılması, Eskişehir, 1993.
- Özkan, R., “Öğretmen Yeterlikleri Üzerine Bazı Düşünceler”, Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi, Aralık 2004, Yıl : 5, Sayı : 58
- Özsoy, Y. Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi, Eskişehir, 1987.
- Öztürk, S., “Öğretmenlik Mesleki Temelleri”, Eğitim Üzerine, Ankara, 2002.
- Sümbül, M., “Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller”, Eğitim Yönetimi, Yıl, 2, S. 4, 1996
- Sözer, E. “Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler” Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Eskişehir, 2005.

Şişman, M. ve M.B. Acat, “Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi,” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1.

Toprakçı, E., Eğitim Üzerine, Ankara, 2002.

Tozlu, N., Eğitim Felsefesi, Ankara, 2003.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.

Uçar, R., “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin M.E.B. Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1 , 2006.

Uras, M., “Eğitimin Toplumsal Temelleri”, Eğitim Üzerine, Ankara, 2002.

Ün-Açıkgöz, K., Etkili Öğrenme ve Öğretme, İzmir, 2000.

Üredi, L., “İlköğretim I. ve II. Kademe Öğretmenlerinin Öğretim Stili Tercihlerine Göre Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algılarının İncelenmesi” (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.

World Bank, Achieving Universal Primary Education by 2015. Washington, 2003.

Yaman, E., “Öğretimde Kalite Açısından Öğretim Elemanlarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2002.

Yaşar, Ş., “Öğrenme ve Öğrenme Sürecinin Kuramsal Temelleri” Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Eskişehir, 2005.

yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/seker.htm - 47k (19.08.2007)

Yetim, A.A. ve Z.Göktaş, “Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri” Kastamonu Eğitim Dergisi, Ekim 2004, Cilt:12.

Yıldırım, İ., “Öğrenci Kişilik Hizmetleri”, Rehberlik, Eskişehir, 2002.

Yılman, M., Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri, İstanbul, 1992.

ÖZGEÇMİŞ

28 Ocak 1976 tarihi, Antalya merkez doğumluyum. İlkokulumu Antalya Gazi Mustafa Kemal ilköğretim okulunda, Ortaokulumu Faruk Tugayoğlu ortaokulunda ve liseyi Ankara Anıttepe Lisesinde tamamladıktan sonra, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Devrek Fen Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2000 yılında mezun olduktan sonra bir süre Özel Dershanelerde çalıştım. 2001 Eylül ayında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Düzce ili Merkez Düzce Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine Matematik Öğretmeni olarak atandım. 2004 yılında askerlik görevimi, İstanbul 3.Kolordu Komutanlığı NATO- NRDC birliğinde tamamladım. 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kocaeli Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine atandım. 2005 yılında da, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Halen Kocaeli İli İzmit Merkez Gazi Lisesinde Matematik Öğretmeni olarak görev yapmaktayım.

Yabancı dilim İngilizce olup, evli ve bir çocuk babasıyım.

Aday: Akın Hamit ILIKAN

EKLER

EK-1: ÖĞRETMEN ANKET SORULARI ÖRNEĞİ

Değerli öğretmenler;

Bu anket “Kocaeli ilindeki öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisi” adlı yüksek lisans tezine veri elde etmek için hazırlanmıştır.

Tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacak ve isteyen öğretmenler bilgilendirilecektir. Sorulara vereceğiniz cevaplar, araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunar ve çalışmalarınızda başarılar dilerim.

.../ ... / 2007

AÇIKLAMA

Ankette “öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisi”ni tespit etmeye çalışan ifadelere yer verilmiştir.

Belirtilen görüşe hiç katılmıyorsanız	Kesinlikle katılmıyorum
Belirtilen görüşe az katılıyorsanız	Katılmıyorum
Belirtilen görüşe orta seviyede katılıyorsanız	Kararsızım
Belirtilen görüşe büyük oranda katılıyorsanız	Katılıyorum
Belirtilen görüşe tamamen katılıyorsanız	Tamamen katılıyorum

Seçeneğin içine ●, ■ işareti koyarak görüşünüzü belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

1.Cinsiyetiniz: E K

2. Görev yaptığınız lise:

Düz Lise Fen Lisesi Meslek Lisesi Özel Lise Anadolu Lisesi

3. Statünüz: Başöğretmen Uzman Öğretmen Öğretmen

4. Yüksek lisans/doktora eğitiminiz var mı? var: Yüksek lisans
 Doktora
yok

5. Lisans eğitiminiz ile yüksek lisans/doktora eğitiminiz aynı alanda mı?

Evet Hayır

6. Öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi aldınız mı? Evet Hayır

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum.	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
1. Öğretmen olarak ders konularıyla ilgili yeterli bilgiye sahibim.	0	0	0	0	0
2. Branşım ile ilgili literatür bilgim (kaynak kitap, dergi, makale gibi yayınlar) yeterlidir.	0	0	0	0	0
3. Branşımındaki yeni bilgileri yakından takip ederim.	0	0	0	0	0
4. Edindiğim yeni bilgileri öğrencilerime aktarırım.	0	0	0	0	0
5. Anlatacağım dersin konusuna hazırlanarak gelirim	0	0	0	0	0
6. Öğrencileri derse girişte motive ederim.	0	0	0	0	0
7. Öğretim dönemi başlarken öğrencilerimi dersin planı, kullanılacak kaynaklar ve dersin ne şekilde işleneceği hakkında bilgilendiririm.	0	0	0	0	0
8. Dersin konusuyla ilgili araç-gereci önceden sınıfta hazır bulundururum.	0	0	0	0	0
9. Dersin amaç ve hedeflerini öğretim döneminin başında öğrencilerime anlatırım.	0	0	0	0	0
10. Derste öğrencilerin seviyesini belirleyici sorular sorarak onların seviyesine uygun biçimde ders anlatırım.	0	0	0	0	0
11. Konuları günlük hayata yönelik olarak sunarım.	0	0	0	0	0
12. Dersin konusunu zevkle öğrencilerime aktarırım.	0	0	0	0	0
13. Konuya ve sınıf seviyesine uygun öğretim ilke, yöntem, teknik ve stratejilerini titizlikle uygularım.	0	0	0	0	0
14. Derste verilen bilgilerin, dersin diğer konularıyla ve diğer derslerle bağlantısını kurarım.	0	0	0	0	0
15. Derste, sadece soyut semboller kullanmayarak birden çok duyu organına hitap ederim.	0	0	0	0	0
16. Öğretim teknolojilerini derste konuya uygun olarak etkili bir şekilde kullanırım.	0	0	0	0	0
17. Dersi müfredata uygun olarak etkili ve verimli bir biçimde işlerim	0	0	0	0	0
18. Derste öğrencileri düşündürücü sorular sorarım.	0	0	0	0	0
19. Öğrencilerime başarıyı tattırarak motivasyonu artırırım.	0	0	0	0	0
20. Öğrencilerin dersin konusunu pekiştirmelerine ve aldıkları teorik bilgiyi uygulamaya dökmelerine yardımcı olurum.	0	0	0	0	0
21. Derste, öğrencinin ilgisinin konu üzerinde yoğunlaşması için çarpıcı örnekleri uygun zamanda veririm.	0	0	0	0	0
22. Ders kitabına paralel olarak ders işlerim.	0	0	0	0	0
23. Dersin sonunda konuyu özetlerim.	0	0	0	0	0
24. Sınıf içerisinde, öğrencilerime karşı demokratik davranırım.	0	0	0	0	0
25. Öğrencileri harekete geçirici ve onların yeteneklerini ortaya çıkarıcı bir etkiye sahibimdir.	0	0	0	0	0

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum.	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
26. Dersin işlenmesinde öğrencilere belirli görevler veririm.	O	O	O	O	O
27. Öğrencilerime karşı tarafsız ve objektif davranırım.	O	O	O	O	O
28. Ders akışının bozulmasını karşı uygun önlemler alır, sorun çıkaran öğrenciyi dersin akışını bozmayacak şekilde ikaz ederim.	O	O	O	O	O
29. Sınıfın disiplin kurallarını öğrenciyle birlikte belirlerim.	O	O	O	O	O
30. Öğrencilerimi soru sormaya ve öğrencinin kendi görüşlerini derste rahatça ifade etmesine cesaretlendirip, onların özgüven duygularını geliştiririm.	O	O	O	O	O
31. Derse devamı ve katılımı istekli olarak sağlayabilmek için öğrenciyi motive ederim.	O	O	O	O	O
32. Yeni öğrenmelere açık, öğretmeyi çok seven ve kolaylaştıran bir kişiliğe sahibimdir.	O	O	O	O	O
33. Övgü ve tavır alma davranışlarını öğrencilerime karşı uygun ve etkili bir biçimde kullanırım.	O	O	O	O	O
34. Her öğrenci için yüksek başarı beklentisi içinde olup, öğrencinin o yönde gelişmesi için katkıda bulunurum.	O	O	O	O	O
35. Öğrencinin dersle ilgili sorunlarını dinleyerek onlara yeterli, uygun, tatmin edici cevaplar vererek çözümü için gerekli yolları gösteririm.	O	O	O	O	O
36. Öğrencinin kişisel sorunlarını dinler ve çözüm yolları gösteririm.	O	O	O	O	O
37. Öğrencilerimi dinlerken onlara değer verdiğimi belli ederim.	O	O	O	O	O
38. Başarısız öğrencileri umutlandırıcı ve başarılı çalışmalar yapmalarını teşvik edici davranışlar gösteririm.	O	O	O	O	O
39. Eğitimde bireysel farklılıkları göz önünde tutacak şekilde davranışlar sergilerim.	O	O	O	O	O
40. Ses tonunu, beden dilini, jesti(el-kol hareketleri) ve mimikleri(yüz ifadeleri) etkili biçimde kullanırım.	O	O	O	O	O
41. Öğrencilere karşı samimi ve arkadaşça davranırım.	O	O	O	O	O
42. Öğrencilere karşı sabırlı ve anlayışlıyım.	O	O	O	O	O
43. Öğrencinin, cinsiyeti ve fiziksel görünümüne önem vermeden onlara yaklaşımda ve değerlendirmede objektif tutumlar sergilerim.	O	O	O	O	O
44. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumuna bakmaksızın onlarla iletişim kurarım.	O	O	O	O	O
45. Öğrenci ile iletişim kurarken ideolojik düşüncelerine bakmaksızın insancıl davranışlar sergilerim.	O	O	O	O	O
46. Öğrencileri bağımsız birer birey olarak görür ve ona göre davranırım.	O	O	O	O	O
47. Empatik(kendini başkalarının yerine koyma)davranışları göstererek öğrenciyi anlamaya çalışırım.	O	O	O	O	O
48. Öğrencilerin konuyu anlama seviyelerini belirlemek amacıyla dönüt(geri bildirim) sunarım.	O	O	O	O	O
49. Öğrencilerin yanlış bildiği bilgileri saptayarak, bunları düzeltirim.	O	O	O	O	O
50. Ödevleri, dersin amaçlarına ve konunun özelliğine uygun olarak veririm.	O	O	O	O	O

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
51. Konuya uygun, anlaşılır, düşündürücü sorular sorup yaratıcı problem çözme yeteneklerini geliştiririm.	0	0	0	0	0
52. Sınavlarım öğrencilerin başarısını ölçebilecek özelliktedir.	0	0	0	0	0
53. Sınavlarda kullandığım ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği yüksektir.	0	0	0	0	0
54. Ölçme-değerlendirme sonuçları ile ilgili sınıfta tartışır ve öğrencilerime uygun zamanda sınav sonuçlarımı ilan ederim.	0	0	0	0	0
55. Not ve değerlendirme sistemini bir hükmetme, disiplin temin etme ve tehdit aracı olarak kullanırım.	0	0	0	0	0
56. Sınavlarım, derste işlediğim konu içeriklerini kapsar.	0	0	0	0	0
57. Değerlendirmede objektifimdir.	0	0	0	0	0
58. Türkçe'yi kurallarına uygun ve anlaşılır şekilde kullanıp, bayağı ve müstehcen bir üslup benimsemem.	0	0	0	0	0
59. İnisiyatif(kendi tercihlerini hakça kullanan)bir yapıya sahibimdir.	0	0	0	0	0
60. Neşeli ve yumuşak huylu bir yapıya sahibimdir.	0	0	0	0	0
61. Nazik tavırlar sergileyerek alçak gönüllü olmaya çalışırım.	0	0	0	0	0
62. Bilimsel ve kültürel içerikli dergi ve kitapları yakından takip ederim.	0	0	0	0	0
63. Dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahibimdir.	0	0	0	0	0
64. Düşüncelerim ile hareketlerim tutarlıdır.	0	0	0	0	0
65. Öğrencilerimde kendime karşı saygı uyandırırım.	0	0	0	0	0
66. Dakik, düzenli ve planlı çalışma becerilerine sahip tavırlar sergilerim.	0	0	0	0	0
67. Kendi bireysel sorunlarımı sınıfa yansıtmam.	0	0	0	0	0
68. Öğrencilerden gelen düşünce ve eleştirilere her zaman açığım.	0	0	0	0	0
69. Toplum ahlakına aykırı tutum ve davranışlar sergilemem.	0	0	0	0	0
70. Derste anlatılan konuları güncel olaylarla ilişkilendiririm.	0	0	0	0	0
71. Alana yönelik internet sitelerini öğrencilere tanıtırım.	0	0	0	0	0
72. Evrensel ve yerel olayları takip ederim.	0	0	0	0	0
73. Ülke ve dünya sorunlarına duyarlı olduğumdan toplum kalkınmasına katkı sağlarım.	0	0	0	0	0
74. Sivil toplum örgütleri/dernekleri ve medya kuruluşları ile iletişim kururum.	0	0	0	0	0

EK-2 ÖĞRENCİ ANKET SORULARI ÖRNEĞİ

Değerli öğrenciler;

Bu anket, “Kocaeli İli Orta Öğretim Öğretmenlerinin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisi” konulu araştırmaya veri elde etmek için hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, aynı zamanda Kocaeli ilindeki öğretmenlerin, öğretmenlik mesleki ve kişisel yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla kullanılacaktır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar, araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

.. / .. / 2007

AÇIKLAMA

Ankette “öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin eğitime olan etkisi” ni tespit etmeye çalışan ifadelere yer verilmiştir.

Belirtilen görüşe hiç katılmıyorsanız	Kesinlikle katılmıyorum
Belirtilen görüşe az katılıyorsunuz	Katılmıyorum
Belirtilen görüşe orta seviyede katılıyorsunuz	Kararsızım
Belirtilen görüşe büyük oranda katılıyorsunuz	Katılıyorum
Belirtilen görüşe tamamen katılıyorsunuz	Tamamen katılıyorum

Seçeneğin içine • ve ■ işareti koyarak görüşünüzü belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

1.Cinsiyetiniz: E K

2.Kaçıncı sınıfta öğrenim görmektesiniz? I II III IV

3.Öğrenim gördüğünüz lise:

Düz Lise Fen Lisesi Meslek Lisesi Anadolu Lisesi Özel Lise

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
1. Öğretmen, ders konularıyla ilgili yeterli bilgiye sahiptir.	O	O	O	O	O
2. Branşıyla ilgili literatür bilgisi (kaynak kitap, dergi, makale gibi yayınlar) yeterlidir.	O	O	O	O	O
3. Branşındaki yeni bilgileri yakından takip eder.	O	O	O	O	O
4. Edindiği yeni bilgileri öğrencilerine aktarır.	O	O	O	O	O
5. Anlatacağı dersin konusuna hazırlanarak gelir.	O	O	O	O	O
6. Öğrencileri derse girişte motive eder.	O	O	O	O	O
7. Öğretim dönemi başında öğrencilerini dersin planı, kullanılacak kaynaklar ve dersin ne şekilde işleneceği hakkında bilgilendirir.	O	O	O	O	O
8. Dersin konusuyla ilgili araç-gereci önceden sınıfta hazır bulundur.	O	O	O	O	O
9. Dersin amaç ve hedeflerini öğretim döneminin başında öğrencilerine anlatır.	O	O	O	O	O
10. Derste öğrencilerin seviyesini belirleyici sorular sorarak onların seviyesine uygun biçimde ders anlatır.	O	O	O	O	O
11. Konuları günlük hayata yönelik olarak sunar.	O	O	O	O	O
12. Dersin konusunu zevkle öğrencilerine aktarır.	O	O	O	O	O
13. Konuya ve sınıf seviyesine uygun öğretim ilke, yöntem, teknik ve stratejilerini titizlikle uygular.	O	O	O	O	O
14. Derste verilen bilgilerin, dersin diğer konularıyla ve diğer derslerle bağlantısını kurar.	O	O	O	O	O
15. Derste, sadece soyut semboller kullanmayarak birden çok duyu organına hitap eder.	O	O	O	O	O
16. Öğretim teknolojilerini derste konuya uygun olarak etkili bir şekilde kullanır.	O	O	O	O	O
17. Dersi müfredata uygun olarak etkili ve verimli bir biçimde işler.	O	O	O	O	O
18. Derste öğrencileri düşündürücü sorular sorar.	O	O	O	O	O
19. Öğrencilerine başarıyı tattırarak motivasyonu artırır.	O	O	O	O	O
20. Öğrencilerin dersin konusunu pekiştirmelerine ve aldıkları teorik bilgiyi uygulamaya dökmelerine yardımcı olur.	O	O	O	O	O
21. Derste, öğrencinin ilgisinin konu üzerinde yoğunlaşması için çarpıcı örnekleri uygun zamanda verir.	O	O	O	O	O
22. Ders kitabına paralel konu işler.	O	O	O	O	O
23. Dersin sonunda konuyu özetler.	O	O	O	O	O
24. Sınıf içerisinde, öğrencilerine karşı demokratik davranır.	O	O	O	O	O
25. Öğrencileri harekete geçirici ve onların yeteneklerini ortaya çıkarıcı bir etkiye sahiptir.	O	O	O	O	O
26. Dersin işlenmesinde öğrencilere belirli görevler verir.	O	O	O	O	O
27. Öğrencilerine karşı tarafsız ve objektif davranır.	O	O	O	O	O
28. Ders akışının bozulmasını karşı uygun önlemler alır, sorun çıkaran öğrenciyi dersin akışını bozmayacak şekilde ikaz eder.	O	O	O	O	O
29. Sınıfın disiplin kurallarını öğrenciyle birlikte belirler.	O	O	O	O	O
30. Öğrencilerini soru sormaya ve öğrencinin kendi görüşlerini derste rahatça ifade etmesine cesaretlendirip, onların özgüven duygularını geliştirir.	O	O	O	O	O

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum.	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
31. Derse devamı ve katılımı istekli olarak sağlayabilmek için öğrenciyi motive eder.	O	O	O	O	O
32. Yeni öğrenmelere açık, öğretmeyi çok seven ve kolaylaştıran bir kişiliğe sahiptir.	O	O	O	O	O
33. Övgü ve tavır alma davranışlarını öğrencilerine karşı uygun ve etkili bir biçimde kullanır.	O	O	O	O	O
34. Her öğrenci için yüksek başarı beklentisi içinde olup, öğrencinin o yönde gelişmesi için katkıda bulunur.	O	O	O	O	O
35. Öğrencinin dersle ilgili sorunlarını dinleyerek onlara yeterli, uygun, tatmin edici cevaplar vererek çözümü için gerekli yolları gösterir.	O	O	O	O	O
36. Öğrencinin kişisel sorunlarını dinler ve çözüm yolları gösterir.	O	O	O	O	O
37. Öğrencilerini dinlerken onlara değer verdiğini belli eder.	O	O	O	O	O
38. Başarısız öğrencileri umutlandırıcı ve başarılı çalışmalar yapmalarını teşvik edici davranışlar gösterir.	O	O	O	O	O
39. Eğitimde bireysel farklılıkları göz önünde tutacak şekilde davranışlar sergiler.	O	O	O	O	O
40. Ses tonunu, beden dilini, jesti(el-kol hareketleri) ve mimikleri(yüz ifadeleri) etkili biçimde kullanır.	O	O	O	O	O
41. Öğrencilerine karşı samimi ve arkadaşça davranır.	O	O	O	O	O
42. Öğrencilerine karşı sabırlı ve anlayışlıdır.	O	O	O	O	O
43. Öğrencinin, cinsiyeti ve fiziksel görünümüne önem vermeden onlara yaklaşımda ve değerlendirmede objektif tutumlar sergiler.	O	O	O	O	O
44. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumuna bakmaksızın onlarla iletişim kurar.	O	O	O	O	O
45. Öğrenci ile iletişim kurarken ideolojik düşüncelerine bakmaksızın insancıl davranışlar sergiler.	O	O	O	O	O
46. Öğrencileri bağımsız birer birey olarak görür ve ona göre davranır.	O	O	O	O	O
47. Empatik(kendini başkalarının yerine koyma davranışları göstererek öğrenciyi anlamaya çalışır.	O	O	O	O	O
48. Öğrencilerin konuyu anlama seviyelerini belirlemek amacıyla dönüt(geri bildirim) sunar.	O	O	O	O	O
49. Öğrencilerin yanlış bildiği bilgileri saptayarak, bunları düzeltir.	O	O	O	O	O
50. Ödevleri, dersin amacına ve konunun özelliğine uygun verir.	O	O	O	O	O
51. Konuya uygun, anlaşılır, düşündürücü sorular sorup yaratıcı problem çözme yeteneklerini geliştirir.	O	O	O	O	O
52. Sınavlar, öğrencinin başarısını ölçebilecek özelliktedir.	O	O	O	O	O
53. Sınavlarda kullandığı ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği yüksektir.	O	O	O	O	O

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ VE KİŞİSEL YETERLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum.	Katılmıyorum.	Kararsızım.	Katılıyorum.	Tamamen Katılıyorum.
54. Ölçme-değerlendirme sonuçları ile ilgili sınıfta tartışır ve öğrencilerine uygun zamanda sınav sonuçlarını ilan eder.	0	0	0	0	0
55. Not ve değerlendirme sistemini bir hükmetme, disiplin temin etme ve tehdit aracı olarak kullanır.	0	0	0	0	0
56. Sınavlar, derste işlediği konu içeriklerini kapsar.	0	0	0	0	0
57. Değerlendirmede objektiftir.	0	0	0	0	0
58. Türkçeyi kurallarına uygun ve anlaşılır şekilde kullanıp, bayağı ve müstehcen bir üslup takınmaz.	0	0	0	0	0
59. İnisiyatif(kendi tercihlerini hakça kullanan)bir yapıya sahiptir.	0	0	0	0	0
60. Neşeli ve yumuşak huylu bir yapıya sahiptir.	0	0	0	0	0
61. Nazik tavırlar sergileyerek alçak gönüllü olmaya çalışır.	0	0	0	0	0
62. Bilimsel ve kültürel içerikli dergi ve kitapları yakından takip eder.	0	0	0	0	0
63. Dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahiptir.	0	0	0	0	0
64. Düşünceleri ile hareketleri tutarlıdır.	0	0	0	0	0
65. Öğrencilerinde kendisine karşı saygı uyandırır.	0	0	0	0	0
66. Dakik, düzenli ve planlı çalışma becerilerine sahip tavırlar sergiler.	0	0	0	0	0
67. Kendi bireysel sorunlarını sınıfa yansıtmaz.	0	0	0	0	0
68. Öğrencilerden gelen düşünce ve eleştirilere her zaman açıktır.	0	0	0	0	0
69. Toplum ahlakına aykırı tutum ve davranışlar sergilemez.	0	0	0	0	0
70. Derste anlatılan konuları güncel olaylarla ilişkilendirir.	0	0	0	0	0
71. Alana yönelik internet sitelerini öğrencilere tanıtır.	0	0	0	0	0
72. Evrensel ve yerel olayları takip eder.	0	0	0	0	0
73. Ülke ve dünya sorunlarına duyarlı olduğundan toplum kalkınmasına katkı sağlar.	0	0	0	0	0
74. Sivil toplum örgütleri/dernekleri ve medya kuruluşları ile iletişim kurar.	0	0	0	0	0

EK 3: İZİN BELGESİ

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İstanbul

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü yüksek lisans öğrencisi Akın Hamit Ilık tarafından, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak **“Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Yeterliklerinin Eğitime Olan Etkisi Üzerine Bir Uygulama: Kocaeli İli Örneği”** adlı yüksek lisans tezinin anketlerini Kocaeli iline bağlı aşağıda belirtilen orta öğretim kurumlarındaki öğretmenlere ve öğrencilere uygulayabilmesi amacıyla izin alınması için gerekli yazışmaların yapılmasını saygılarımla arz ederim.

.../.../2007

T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Uygulanacak Orta Öğretim Kurumları

1. Fen Lisesi
2. Anadolu Lisesi
3. Düz Lise
4. Mesleki ve Teknik Lise
5. Özel Lise

EK 4: ANKET UYGULAMASI İÇİN M.E.B. İZİN BELGESİ

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311- 369 / 1325
Konu : Araştırma İzni

16/03/2007

KOCAELİ VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : 31.01.2007 tarih ve B.08.4.MEM.4.41.00.09-510/3754 sayılı yazı.

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans öğrencisi Akın Hamit ILIKAN'ın "Kocaeli İlindeki Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Meslekî ve Kişisel Yeterliliklerinin Öğretim Üzerine Etkisi" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketin İliniz ortaöğretim okullarında uygulama izin talebi incelenmiştir.

Beykent Üniversitesi tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (9 sayfa - 148 sorudan oluşan) anketin ders saatleri dışında ve gönüllülük esasına uyulması şartı ile İliniz ortaöğretim okullarında uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığınıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

4677

M. E. B. Md.
31.03.2007
Vali Y.

Cevdet CENGİZ
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

EK :
Anket Örneği (1 Adet-9 Sayfa)

EGİTİME
%100
DESTEK

DANISMA
444 0 632
H A T T I

G.M.K. Bulvarı No: 109
06570 Maltepe / ANKARA

Tel : (0312) 230 36 44
Faks : (0312) 231 62 05
e-posta: earged@meb.gov.tr